

Economisch-Statistische Berichten

Een tweede progressie

★

A. G. Samoy

Benelux-expansie

★

Ir H. Vos

Werk en welvaart

★

Dr F. J. van Hoek

Vorming en effect der Amerikaanse tarieven

★

M. B. Schollaart

S.I.S.O.

Een voorbeeld ter navolging?

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

38e JAARGANG

No 1877

WOENSDAG 20 MEI 1953

KAS-ASSOCIATIEN.V.

SPIJSTRAAT 172, AMSTERDAM-C

BETALEN • BEWAREN • BEHEREN

Betaalkantoor voor coupons,
dividenden en uitgelote stukken

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing van ondernemingspensioen-
en spaarfondsen aan de
NIEUWE WETTELIJKE BEPALINGEN

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850-5345

vacatures

Bij het Drents Economisch Technologisch Instituut,
Stationsstraat 11 te Assen, kan in tijdelijke dienst (1 à
1½ jaar) geplaatst worden een jong

Bedrijfs-Econoom (econ. drs.)

Enige praktische ervaring is gewenst.
Sollicitaties vóór 1 Juni a.s. in te zenden bij de Di-
recteur van het Instituut.

Oudshoff en Besançon Accountants

Op onze kantoren kan geplaatst worden een

MEDEWERKER

Lid N.I.V.A. of V.A.G.A.

Verlangd wordt o.m. bereidheid om afwisselend
werkzaam te zijn op onze kantoren in Nederland
en in het buitenland.

Brieven met volledige inlichtingen aan het
kantooradres te 's-Gravenhage, Parkstraat 107.

De Heren HOPE & Co. AMSTERDAM

zoeken voor hun Afdeling Secretariaat een

JURIST

ongeveer 30 jaar oud, met ervaring op het
gebied van het bank- en effectenbedrijf.

Reflectanten voor deze functie wordt
verzocht hun sollicitatie schriftelijk in te
dienen.

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Bij het Ministerie van Marine kun-
nen worden geplaatst:

A. ACCOUNTANT

(lid N.I.V.A. of V.A.G.A.) met praktische ervaring op
contrôle-gebied.

B. ASSISTENT- OF ADJ. ACCOUNTANT

met praktische ervaring; leeftijd niet boven 35 jaar.

Bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer kan
geplaatst worden:
ACCOUNTANT
(lid N.I.V.A. of V.A.G.A.) als chef van de interne
controle dienst.

Uitvoering schr. sollicitaties resp. onder motto
VD/Marine en VD/C.D.I.U. 51 aan de Centrale Per-
soneelsdienst, Bezuidenhout 15, Den Haag.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde
Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor West-
zeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-varianten op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgave van
redenen te weigeren.

Een tweede progressie

Hoe hoger inkomen, hoe hoger het percentage daarvan, dat een Nederlands belastingplichtige in de vorm van inkomstenbelasting aan de fiscus moet afdragen. Van een jaarinkomen van resp. f 6.250, f 25.000 en f 100.000 betaalt een gehuwde zonder kinderen achtereenvolgens 15, 36 en 69 pCt aan inkomstenbelasting.

Heeft de belastingplichtige aldus „naar draagkracht” zijn bijdrage in de kosten van onze staatshuishouding geleverd, dan is hij er daarmee nog niet. Bij het besteden van het hem resterende inkomen wordt nogmaals cijns van hem gevraagd, vnl. in de vorm van omzetbelasting, die eveneens in de regel procentueel hoger is naarmate zijn inkomen groter is. Hoeveel deze belasting van geval tot geval bedraagt, is voor de consument niet direct te constateren; waarschijnlijk om zijn gemoedsrust niet te schokken verbiedt het Besluit O.B. aan de ondernemers, om de omzetbelasting *afzonderlijk* in rekening te brengen. Trouwens, daar wij het cascadesstelsel hebben, zou men voor een juiste berekening van het totale in de verkoopprijs verdisconteerde belastingbedrag rekening moeten houden met de O.B., die in alle opeenvolgende trappen van het productie- en distributieproces wordt geheven.

Vast staat echter wel, dat bij de O.B. een grote differentiatie naar aard van de artikelen geldt: artikelen van noodzakelijk levensonderhoud zijn vrijgesteld, waarnaast men — in een reeks van stijgende percentages — heeft: een gewoon tarief, een tussentarief, een weeldetarium en — tot voor kort — een superweeldetarium. Daar degenen, die een relatief hoog inkomen heeft, dit niet geheel zal besteden voor aankoop van water en brood of andere vrijgestelde artikelen, zal hij bij zijn aankopen automatisch in de groep artikelen met normaal of extra hoog omzetbelastingstarief vallen. Hierdoor nu wordt ten tweede male een relatief hoog percentage van zijn inkomen (i.c. bestede inkomen) naar de fiscus overgeheveld. Wij zouden hier kunnen spreken van een tweede, meer in het verborgen werkende, progressie.

Het ligt voor de hand, dat deze tweede progressie de instemming geniet van de voorstanders van nivellering; tegenstanders van dit streven zullen er hun hart niet aan hebben verpaid. Men verlieze echter niet uit het oog, dat afgezien hiervan, de „nood der tijden”, in het bijzonder de „chronisch moeilijke positie van ’s Rijks Schat-

kist”, ministers van financiën van diverse pluimage, er gemakkelijk toe verlekt, het geld te halen waar het te vinden is, d.i. dus vooral bij de hogere inkomens. Zo werd reeds bij de introductie van de omzetbelasting hier te lande in 1933 in de Wet O.B. een (overigens reeds eerder aanhangig gemaakte) weeldeverteringsbelasting verwerkt.

Regering en volksvertegenwoordiging achtten het in 1951 oirbaar, in het kader van de consumptiebeperking en de financiering van de militaire uitgaven, het weeldetarium voor een aantal daarvoor uitverkoren artikelen te verdubbelen tot 30 pCt over fabrikanten- of invoerprijs (d.w.z. 43 pCt over deze prijs excl. de O.B. zelf).

Thans is aan dit superweeldetarium door een wijzigingswet, ingediend 22 April 1953 en in de Tweede en Eerste Kamer met bekwame spoed behandeld, een einde gekomen. De betreffende weeldebelasting is thans gereduceerd tot „slechts” 15 pCt.

Was het motief voor deze belastingreductie medeleven met de consument? Werd de progressie in het kwadraat te sterk geacht? Geenszins: hoe zou men ook medeleven kunnen verwachten met degenen die zich de super-weelde van het kopen van een zilveren cigarettenkoker, een parfum of een gramfoonplaat permitteren? Hier was de werkgelegenheid in het geding. Verschillende ondernemingen hebben, aldus de Regering, in zeer ernstige mate de weerslag van de heffing ondervonden. Bovendien gaf het hoger percentage aanleiding tot toename van fraude.

Voor hen, die inkomensnivellering en volledige werkgelegenheid toejuichen, bracht dit wetsontwerp een dilemma mede. De waarschijnlijke vergroting, of beter gezegd het herstel, van de werkgelegenheid in de betreffende branches vormde voor deze categorie een argument pro, maar een verlaging van de tweede progressie een argument contra. Hoe sterk het werkgelegenheidsargument is, blijkt wel uit de overwinning die dit ook bij de laatste groep op de nivelleringsidee behaalde. Het wetsontwerp werd ten slotte door beide Kamers met algemene stemmen aanvaard. Met het van kracht worden er van op 14 Mei jl. is thans een stukje topprogressie malgré soi komen te vervallen.

J. C. BREZET.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Een tweede progressie, door Drs J. C. Brezet ..	383	Bedrijfseconomische notities:	
Benelux-expansie, door A. G. Samoy	385	Philips' jaarverslag 1952, door Drs Th. M.	
Werk en welvaart, door Ir H. Vos	386	Scholten	397
Vorming en effect der Amerikaanse tarieven,		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ..	398
door Dr F. J. van Hoek	389	Grafieken:	
S.I.S.O., een voorbeeld ter navolging?, door M.		Aantal verloren arbeidsdagen door werksta-	
B. Schollaart	391	kingen en uitsluitingen in Nederland.....	388
Aantekeningen:		Statistieken:	
De Nota inzake de deviezenpositie van Neder-		Emissies in 1953	399
land	393	In- en uitvoer van Nederland	399
Ontwerp van Wet op de Watersnoodschade		Bankstaten	399
1953	395		
Rampschade en financiering	396		

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries;
C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens;
J. van Tichelen; R. Vandepuette; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

A. G. SAMOY, Benelux-expansie.

Schrijver vraagt zich af, of het niet mogelijk is een andere oplossing te vinden voor de Benelux-moeilijkheden dan het beperken van de Nederlandse export naar België. Schrijver stelt voor om de oplossing te zoeken in de expansie van het ruilverkeer tussen België en Nederland en meent dat deze wederzijdse ruilhandel kan worden opgevoerd tot 20 of 30 pCt van de wederzijdse totale in- en uitvoer. De vraag rijst, of de Nederlandse invoerhandel op verantwoorde commerciële basis de helpende hand aan de Belgische sensibele sectoren of bedrijven kan reiken. Schrijver acht het de moeite waard een dergelijke procedure uit te werken en ze in de praktijk om te zetten.

Ir H. VOS, Werk en welvaart.

Schrijver stelt als uitgangspunt voor elk onderzoek bij de werkloosheidsbestrijding dat werkvermeerdering ook welvaartsvermeerdering dient te zijn, en dat omgekeerd welvaartsvermeerdering tot meer werkgelegenheid aanleiding dient te geven. Voor een maatschappij, die aan de werklozen steun uitkeert, kan deze algemene grondstelling nog worden aangevuld met een tweede: vermindering der werkloosheid door normale productieve inschakeling der werklozen betekent vermeerderde welvaart voor henzelf in vermeerdering van welvaart voor de rest van de gemeenschap. De positieve correlatie die werk en welvaart kunnen vertonen, geldt voor een zgn. „gesloten” volkshuishouding en dan nog slechts voor zover kapitaalgebrek of grondstoffengebrek niet een economische inschakeling van de werklozen, die tot een directe verhoging van levenspeil leidt, verhinderen. Een open volkshuishouding zal haar productie slechts kunnen doen toenemen, wanneer ook de invoer toeneemt. In een open volkshuishouding geldt ook dat werkvermeerdering productievermeerdering betekent. In een open volkshuishouding behoeft productievermeerdering echter nog geen welvaartsvermeerdering te betekenen. Wil een open volkshuishouding zich in het internationale verkeer handhaven, dan moet de invoervermeerdering worden betaald met een vergroting van de uitvoer. Het is mogelijk, dat de meerdere welvaart die productievermeerdering geeft, door het ongunstiger worden van de ruilvoet aan het buitenland cadeau wordt gedaan. Schrijver komt op grond van de gegevens van het Centraal Planbureau, verwerkt in het Centraal Economisch Plan 1952, tot de conclusie dat voor Nederland de stelling dat werkvermeerdering ook welvaartsvermeerdering betekent, niet meer opgaat.

Dr F. J. VAN HOEK, Vorming en effect der Amerikaanse tarieven.

De vaststelling van de invoerrechten in de Verenigde Staten hangt voor een groot deel af van de besluiten en adviezen der „U.S. Tariff Commission”. Schrijver geeft allereerst een kort overzicht van het ontstaan en de werkzaamheden dezer commissie. Schrijver komt tot de conclusie, dat een nieuwe verlaging der Amerikaanse invoerrechten er ongetwijfeld toe zou bijdragen het algemeen percentage van invoer vergeleken met het Amerikaanse bruto nationaal product op zijn huidige niveau te handhaven. Indien deze tariefverlaging tevens vergezeld zou gaan van een verlaging van de invoerprijzen, welke reeds

merkbaar was in 1952, dan zou dit zeer waarschijnlijk een gunstige invloed uitoefenen op de verhouding invoer - bruto nationaal product in het voordeel der naar Amerika exporterende landen. Deze landen zullen er voor moeten zorgen die goederen te leveren, waarnaar in de Verenigde Staten een reële vraag bestaat, en deze goederen te leveren tegen werkelijk concurrerende prijzen.

M. B. SCHOLLAART, S.I.S.O., een voorbeeld ter navolging?

S.I.S.O. is een Deense exportorganisatie, waarin ongeveer 150 middelgrote en kleine fabrieken samengaan ten einde tot een collectieve bewerking van de buitenlandse markten te geraken. Na een intensieve voorbereiding van niet minder dan twee jaar ving S.I.S.O. haar werkzaamheden op 17 Januari jl. aan. De organisatoren van S.I.S.O. hebben plannen uitgewerkt om zich in alle belangrijke handelscentra over de gehele wereld te laten vertegenwoordigen door ongeveer 135 agenten, die belast zullen worden met het pousseren van de producten. Deze agenten zullen de beschikking krijgen over een permanente exportbeurs, waar de importeurs in de betrokken landen met de Deense industrie kunnen kennismaken. Men heeft ook plannen uitgewerkt om de potentiële markten met ambulante beurzen af te reizen. S.I.S.O. zal ook deelnemen aan de grote buitenlandse jaarbeurzen. Zijn de producten eenmaal verkocht aan het buitenland, dan worden ze verzonden naar het verzamelcentrum in Kopenhagen. Van dit centrum uit belast S.I.S.O. zich dan met het transport naar het buitenland. De leden van de S.I.S.O. behoeven hun eigen exportactiviteiten niet te staken.

— SOMMAIRE —

A. G. SAMOY, Expansion de Benelux.

L'auteur préconise le troc des marchandises entre la Belgique et les Pays-Bas pour solutionner les difficultés de Benelux. Il estime l'échange possible de 20 à 30 p.c. du montant des importations et exportations totales.

Ir H. VOS, Le travail et le bien-être.

L'auteur tire des conclusions que d'après les données fournies par les éléments du Centraal Planbureau remis par le plan central économique 1952, l'augmentation de travail aux Pays-Bas n'a pas augmenté le bien-être.

Dr F. J. VAN HOEK, Création et effet des tarifs américains.

L'imposition totale vers les Etats-Unis peut être augmentée si les tarifs américains seraient diminués, et si les pays exportateurs diminueraient leurs prix de façon à pouvoir entrer en concurrence pour les marchandises réellement demandées aux Etats-Unis.

M. B. SCHOLLAART, S.I.S.O., un exemple à suivre?

S.I.S.O. est une organisation danoise pour l'exportation, qui réunit environ 150 moyens et petits fabricants qui se sont groupés afin de pouvoir travailler collectivement les marchés étrangers. L'auteur donne un aperçu de l'organisation et du mode de travail de cet organisme.

Benelux-expansie

Bij het hoofdartikel van „E.-S.B.” van vorige week zijn enkele bescheiden kanttekeningen wellicht niet misplaatst. De redactie wijst er terecht op dat het protectionisme ons niet uit een eventuele conjunctuurcrisis zal helpen. Laten wij echter allen een mea culpa slaan. Brown Boveri, de Zwitserse producent van electrotechnisch materieel, heeft een order in de Verenigde Staten geplaatst, groot 3,5 mln dollar, en was heel wat goedkoper dan de Westinghouse en de General Electric. De Buy American Act voorziet nochtans een protectie ten voordele van de Amerikaanse producenten van 25 pCt, voeg daarbij de invoerrechten. Maar dergelijke zegebulletins zijn witte raven. De Amerikanen repliceren dat zij hun hoge levensstandaard verdedigen tegen de low wages producten uit het verachterde Europa. En wij weten dat hier moeilijk van een contradictio in terminis sprake kan zijn, daar het Amerikaanse product bijkans altijd concurrentieel is in Europa, het Europese product in de Verenigde Staten alleen bij uitzondering.

Men verwondert zich er soms over dat het goedkope Nederlandse product geen reacties uitlokt in andere Europese landen dan België. Een blik op de douanetarieven van de Europese industriële landen met een lange industriële ervaring maakt ons al direct wijzer. De Fransen en Duitsers maken uitstreekende auto's, een niettemin prohibitieve rechten op vreemde wagens. Een typisch voorbeeld van protectie is het Nederlandse invoerverbod van Belgische penicilline met het oog op de bescherming van de nieuwe Nederlandse penicilline-industrie. Wat ons echter in het kader van het streven naar een economische unie bezig houdt reikt natuurlijk verder dan het gewone protectionisme, via de douanetarieven. De perspolemieken hebben dit streven in chauvinistische rookgordijnen gehuld. Men schijnt inderdaad te vergeten dat het gaat om de vorming van een absoluut gegarandeerde eenheidsmarkt tegenover derden, o.i. beschermd door een te laag douanetarief. Niemand zal betwisten dat die eenheidsmarkt tussen België en Luxemburg bestaat. De Belgische goederen worden aan de grens nochtans met 2 pCt belast, zijnde het verschil tussen de Belgische overdrachtstaxe en de Luxemburgse taxe sur le chiffre d'affaires. In de dertiger jaren, toen de unie reeds tien jaren van kracht was, werd een protocol ondertekend ter beperking van de Belgische agrarische export naar het Groothertogdom.

De vraag rijst, of het de moeite waard is tijdelijk een rem te plaatsen op bepaalde Nederlandse exporten naar België, dat momenteel slechts 15 pCt van Nederlands export afneemt, maar hierbij beweest een ernstige cliënt en een goed betaler te zijn. Echter rijst o.i. die vraag slechts in de hypothese dat men bij gebrek aan fantasie en om spoedig uit het slop te geraken een tijdelijke beperking van de Nederlandse export naar België als enige mogelijke oplossing accepteert. De derde hypothese, met name dat men het niet eens wordt over die tijdelijke beperking en een definitieve breuk tot stand komt, willen wij hier niet eens in beschouwing nemen; daar het bedrijfsleven in de beide landen te goed weet dat die breuk wederzijds nadelig zou zijn, wat ook de „preciese” berekeningen van sommige geleerden hierover mogen zeggen.

Is er dan geen andere oplossing dan het kleinzielige beperken van de Nederlandse export naar België? Laten wij een ogenblik de zaken nuchter bezien. In België zijn er „bedrijven” of „sensibele” sectoren al naar gelang van het uitgangspunt. Let wel, sommige bedrijven welke tot die sensibele takken van bedrijf behoren, zijn hele-

maal niet sensibel, en vrezen de Nederlandse concurrentie niet. Een Belgisch sigarenfabrikant te Turnhout köcht onlangs een nieuwe fabriek om er kleine sigaren te fabriceren, nog wel een Hollandse specialiteit! Ofschoon gelieerd met een Nederlands sigarenfabrikant breidt hij geregeld zijn productie van Belgische sigaren uit en is slechts accessoir en om wille van het assortiment invoerder van Nederlandse sigaren. In de andere „sensibele” sectoren vindt men eveneens zeer efficiënte producenten. Wanneer men aldus het probleem tot zijn werkelijke verhouding herleidt, zal men wellicht tot de conclusie komen dat het in feite gaat om het opnieuw „ankurbeln” van een beperkt aantal bedrijven.

Hoe kan men die bedrijven helpen? Met orders natuurlijk. Wanneer deze bedrijven een nieuw of bijkomend afzetgebied in Nederland zouden vinden, bijv. in overleg met de Nederlandse invoerhandel, dan behoef men de Nederlandse export naar België niet te beperken. Inderdaad, de wederzijdse Benelux-ruilhandel kan worden opgevoerd tot 20 of 30 pCt van de wederzijdse totale in- en uitvoer. Waarom niet? Waarom zouden wij, Belgen en Nederlanders, de oplossing van de actuele moeilijkheden niet zoeken in de expansie van ons ruilverkeer in plaats van het te zoeken in het gepeuter van de zgn. speciale commissies die heftige ruzie hebben gemaakt, de ambtenaren nog meer dan de fabrikanten, over enkele tonnen meer of minder. Wanneer de Nederlandse invoerder een „sentimentele” preferentie zou geven aan het Belgische kwaliteitsproduct, zou veel kunnen worden opgelost wat thans hopeloos schijnt. Dat de Belgische fabrikant de zelfde Nederlandse markt beter zou dienen te bewerken en hierdoor de eigen moeilijkheden zelf zou oplossen? Dergelijke discussies zullen de sfeer alleen nog wat slechter maken en niets oplossen. Het is een grove vergissing te denken dat men een voordeel duurzaam kan consolideren, wanneer de tegenpartij er niet eveneens zijn voordeel mee doet.

De vraag zal rijzen, of de Nederlandse invoerhandel op verantwoorde commerciële basis een helpende hand aan de Belgische sensibele sectoren of bedrijven kan reiken. Het loont in ieder geval de moeite om een dergelijke procedure uit te werken en ze in de practijk om te zetten. Heeft men niet 6 maanden verloren om tot een mislukt experiment van speciale commissies te komen....? Een voorbeeld uit de geschiedenis van de B.L.E.U. Toen de huidige Minister Joseph Bech reeds een kwart eeuw Ministre des Affaires Etrangères et de la... Viticulture met de standaardisatie, het nationaal merk en de coöperatieve organisatie van de Luxemburgse wijnen begon, zocht hij tegelijkertijd contacten in België. En de Belgische importeurs die de Elzasser wijnen gewend waren, nemen thans 80 à 90 pCt van het Luxemburgse exportcontingent voor hun rekening. Het was wel een succes. Gaan wij de Benelux verminken omdat enkele sectoren niet mee kunnen? Is het niet veel doelmatiger die sectoren wederom op dreef te helpen om daarna ongestoord en met verdubbelde kracht een zich naar de buitenwereld richtende Benelux te creëren?

Wij vermeden met opzet het debat over de lonen dat in het „E.-S.B.”-artikel wordt aangeraakt. Onze ervaring in het voortschrijdende België der lage lonen stemt ons uitermate sceptisch tegenover de bewering dat een laag loon een hoge koopkracht kan hebben. Het loondebat lost echter ook niets op.

Werk en welvaart

Inleiding.

Het vraagstuk van de werkloosheid laat ons niet los. Het is meer dan ooit te voren een vraagstuk van praktische politiek, waarop dagelijks het denken van velen zich richt. De Sociaal-Economische Raad heeft op verzoek van de Regering advies uit te brengen over de vraag, welke maatregelen genomen moeten worden om de omvang van de werkloosheid terug te dringen tot een „normaler” niveau, en heeft een commissie „Werkgelegenheid” ingesteld onder voorzitterschap van Prof. Dr J. Tinbergen. Deze commissie heeft met spoed gewerkt en een eerste advies uitgebracht. Dit advies is onlangs gepubliceerd. Het vorige Kabinet heeft nog de beslissing genomen om een regeringscommissaris te benoemen, Prof. Dr F. L. Polak, belast met het coördineren van de maatregelen, door verschillende departementen genomen en te nemen ten aanzien van de bestrijding van de werkloosheid. Eveneens is onder het vorige Kabinet een ernstig begin gemaakt met de bestudering en het uitwerken van een programma voor de zgn. „achtergebleven” gebieden in ons land, de „probleem”-gebieden, waar geregeld het gehele jaar door een grote werkloosheid heerst, door gebrek aan werkgelegenheid uit structurele oorzaken. De „vierde nota inzake de industrialisatie van Nederland”, onlangs verschenen, behandelt uitvoerig de vraag van de inschakeling der toekomstige beroepsbevolking....

Men kan zich afvragen, of er, gezien deze activiteiten, nog ruimte is voor een aparte beschouwing. Doordat ik lid ben van de Commissie voor de Werkgelegenheid uit de S.-E.R., heb ik de gelegenheid concrete voorstellen aldaar te doen. En het lijkt mij juister, ook discussietechnisch juister, t.z.t. aan het rapport van die Commissie een beschouwing te wijden wanneer ook de Regering haar programma meer gedetailleerd dan tot nu toe is geschied, bekend maakt.

Er is echter wat anders. Het gaat nl. niet alleen om de in een concrete situatie, die elke maand verandert, te nemen maatregelen, het gaat ook om de *theoretische grondslag* er van. En bij het verder doordenken over de mogelijkheden, welke ons land heeft bij het bestrijden van de werkloosheid, stuit ik telkens op *een tweetal principiële punten*, waarvoor ik graag in dit artikel de aandacht wil vragen.

Grondstelling.

Uitgangspunt voor elk onderzoek bij de werkloosheidsbestrijding is voor mij de stelling, dat werkloosheid *verarming* betekent, en dat *werk en welvaart* in positieve zin samenhangen, d.w.z. dat werkvermeerdering ook welvaartsvermeerdering dient te zijn, en dat omgekeerd welvaartsvermeerdering tot meer werkgelegenheid aanleiding dient te geven. Deze grondstelling worde consequent beschouwd als toetsstelling. Dit betekent, dat, wanneer bij de volgende beschouwingen blijkt, dat de huidige nationale structuur of de structuur momenteel van ons bedrijfsleven maakt, dat aan deze grondstelling niet wordt voldaan, het niet die grondstelling is, die onjuist is, maar de maatschappijstructuur.

Deze grondstelling berust op de waarneming, dat in de maatschappij nog lang niet aan alle welvaartsbehoeften is voldaan — zelfs, internationaal gezien, niet aan de meest elementaire menselijke noden — en dat „dus”

menselijke „leegloop” van onvrijwillige aard, mits op de juiste wijze in verband gebracht met deze noden, vermeden kan worden.

Voor een maatschappij, die de werklozen niet ten gronde laat gaan, maar steun uitkeert, zoals vrijwel overal in de moderne staten geschiedt, kan deze algemene grondstelling nog worden aangevuld met een tweede. Zolang de maatschappelijke waarde van de door het inschakelen van werklozen verkregen productie groter is dan het verschil tussen „loon” en „steun”, ontstaat niet slechts voor de vroeger werklozen een verhoogd levenspeil, maar ook voor de werkenden. Concreter gezegd: wanneer bij de werkloosheid, zoals wij die in ons land nu kennen, door bepaalde maatregelen (of door een „normaal” herstel van de conjunctuur) bijv. 10.000 werklozen worden ingeschakeld, mag men veronderstellen, dat het inkomen door deze inschakeling aan het nationale inkomen toegevoegd, per arbeider ongeveer gelijk zal zijn aan het gemiddelde inkomen per arbeider. Maar dat betekent, dat de gemeenschap de steun bespaart (en dan, om deflatie te vermijden, bijv. door belastingverlaging moet zorgen dat de koopkracht der overige werkenden en niet-werkenden toeneemt), terwijl bovendien een „meerwaarde” ontstaat, om die oude term nog eens te gebruiken, welke zijn uitdrukking vindt in de door de grotere bedrijvigheid gestegen winsten voor de kapitaalfactor in het productieproces.

Korter gezegd: vermindering der werkloosheid door normale productieve inschakeling der werklozen betekent vermeerderde welvaart voor henzelf en vermeerdering van welvaart voor de rest van de gemeenschap. Dit laatste vindt zijn uitdrukking — kan dat althans vinden — in een stijging van het levenspeil, welke hetzij door loonsverhoging, hetzij door prijs- of lastenvermindering kan worden geëffectueerd.

Vraagt men, waarom, bij deze principiële mogelijkheid om werk en welvaart te verbinden, toch in de maatschappij telkens grote werkloosheid optreedt, welke niet „automatisch” wordt opgeslorpt, dan luidt het „theoretische” antwoord, dat een maatschappelijk evenwicht evenzeer kan bestaan bij een hoge werkloosheid en een gemiddeld laag levenspeil als bij een lage werkloosheid en hoger levenspeil, en dat de economische motieven voor inschakeling niet steeds voorhanden zijn.

* *

Wanneer in het hierbovenstaande is betoogd, dat werk en welvaart een positieve correlatie kunnen vertonen, dan moet daaraan worden toegevoegd, dat dit geldt voor een zgn. „gesloten” volkshuishouding, d.w.z. voor een volkshuishouding, welke niet in relatie staat met enige andere, en dan nog slechts voor zover kapitaalgebrek of grondstoffengebrek niet een economische inschakeling van de werklozen, die tot een directe verhoging van levenspeil leidt, verhinderen. Om van dit laatste een hypothetisch voorbeeld te geven: stel dat ons land een „gesloten” volkshuishouding was. Het zou dan ongetwijfeld blijken, dat verdere opvoering van het productievermogen zou afstuiten op een onvoldoende energievoorziening. Exploitatie van de Peelmijnvelden zou dan een directe onafwijsbare noodzaak blijken. Maar de voorbereiding van zulk een exploitatie eist jaren

— en grote hoeveelheden arbeid en kapitaalgoederen. Wij zouden ongetwijfeld de werklozen kunnen inschakelen. Doch het inschakelen voor zulke projecten — hce noodzakelijk ook voor een straks vèrdere vooruitgang — zou in eerste aanleg het algemene levenspeil drukken, voor zover het de normale consumptie betreft. Indien tenminste niet, waarvan ik afzie, andere investeringen gedurende deze voorbereidingstijd zonder bezwaar zouden kunnen worden ingekrompen.

Afgezien echter van deze natuurlijke grenzen, geldt de stelling, dat werk welvaart kan betekenen voor een gesloten volkshuishouding ten volle. Voor een niet-gesloten volkshuishouding treden echter complicaties op, die naarmate deze volkshuishouding „opener” of „afhankelijker” is, een ernstiger karakter aannemen. En, gezien de gegroeide en nog steeds groeiende afhankelijkheid ten opzichte van het buitenland, eist deze complicatie voor een land als het onze een speciale aandacht.

-De grondstelling in de open volkshuishouding.

Een „open” volkshuishouding zal haar productie slechts kunnen doen toenemen, wanneer ook de invoer toeneemt. Volgens de gegevens, verzameld door het Centraal Planbureau en andere instanties, bestaat er een bepaalde relatie tussen de toeneming van de nationale productie en de invoer. Wij leiden uit de gegevens af, dat — nu de productie eenmaal een bepaalde hoogte heeft bereikt — verdere productievergroting slechts mogelijk is door de invoer te verhogen met een bepaald percentage van die productievergroting. Ook zonder de lezer aan het schrikken te brengen wil ik dit percentage x noemen. Dat wil zeer eenvoudig zeggen, dat om de productiè met 100 miljoen gulden te doen toenemen een invoer van x miljoen gulden nodig is.

Wij zullen nu, voor we verder gaan, de grondstelling in tweeën splitsen. Gesteld werd, dat werkvermeerdering welvaartsvermeerdering diende te brengen. De splitsing is nu, eerste deel: *werkvermeerdering* betekent *productievermeerdering*. En het tweede deel: *productievermeerdering* betekent *welvaartsvermeerdering*. Ik geloof, dat tegen het eerste deel geen bezwaar is in te brengen, ook niet in een open volkshuishouding. Bij het tweede gedeelte begint echter de complicatie.

Wij zagen, dat productievermeerdering invoervermeerdering betekent in een open volkshuishouding. En — wil een open volkshuishouding zich in het internationale verkeer handhaven, dan moet de invoervermeerdering worden betaald met een vergroting van de uitvoer. Op zichzelf gezien biedt dit geen moeilijkheid. De productie immers werd met 100 miljoen gulden vergroot. Daarvoor was x miljoen gulden nieuwe invoer nodig. Wij moeten dus ook x miljoen gulden *uitvoeren*. Dat kan uit de verhoogde productie. En wij houden nog $(100 - x)$ miljoen gulden over voor welvaartsvermeerdering...

Deze redenering is voor een open volkshuishouding helaas te eenvoudig. Wel moeten wij, ter wille van het deviezenevenwicht, tegenover de invoer een even grote uitvoer stellen, maar... om bij de reeds grote uitvoer van ons land, die bovendien grotendeels uit „veredelde” producten bestaat, nog méér te kunnen uitvoeren, moeten wij de *prijs* van de uit te voeren goederen *verlagen*. Ook hier kan een eenvoudige formule het proces omschrijven. Om de uitvoer in waarde te vergroten van 100 miljoen gulden op $(100 + 1)$ miljoen gulden moeten wij niet in plaats van 100 goedereneenheden nu $(100 + 1)$

AUSTIN

let eens op
hoeveel U er
op de weg
ziet

R. S. STOKVIS & ZONEN N.V.
140 dealers en subdealers,
overal in Nederland.

goedereneenheden uitvoeren, maar $100 + y$, waarbij y groter is dan 1. De grotere uitvoer in aantal goedereneenheden komt tot stand door een *prijsverlaging*, die gevonden wordt door op te merken, dat nu $(100 + y)$ goedereneenheden in totaal $(100 + 1)$ geldeenheden opbrengen.

Wij kunnen het ook zó stellen: om de uitvoer met 1 miljoen *geldeenheden* te vergroten, moeten wij een uitvoer doen plaatsvinden van extra y goedereneenheden, die *in het binnenland* dus ook (afgezien van een kleine correctiefactor) y geldeenheden vertegenwoordigen.

Keren we nu terug tot het uitgangspunt. Een productievergroting van 100 miljoen gulden eist x miljoen gulden import. Een extra import van x miljoen gulden eist een extra export tot een even groot bedrag. Om echter de export met x miljoen gulden te vergroten moet naar binnenlandse prijsverhoudingen xy miljoen gulden worden geëxporteerd. De vraag, of de *productievergroting* van 100 miljoen gulden een *welvaartsverhoging* brengt voor het *binnenland*, hangt nu geheel af van die andere vraag of xy kleiner is dan 100. Nu is x steeds kleiner dan 100, maar y steeds groter dan 1. Echter: hoe *afhankelijker* een land (vooral bij grondstoffengebrek in het land zelf), hoe groter x zal zijn. En eveneens: hoe *afhankelijker* een land in zijn exportmogelijkheden, hoe *groter* y zal worden. Het is dan ook principieel mogelijk, dat xy groter dan 100 is, of gelijk aan 100. Maar zulk een situatie betekent, dat productievergroting geen *welvaartsvermeerdering* meer brengt, en dat dan door de inschakeling der werklozen *wel-meer werk* wordt verricht, doch de totale nationale welvaart *niet* stijgt. De meerdere welvaart — die in wezen tòch ontstaat! — wordt, door het ongunstiger worden van de „ruilvoet” — de uitdrukking van het tot prijsverlaging moeten overgaan om de grotere import met export te kunnen betalen —, in feite *aan het buitenland cadeau gedaan*.

* * *

Voor wij de consequenties bepalen van het bovenstaande is het goed zich af te vragen, hoe momenteel de verhoudingen zijn voor de open volkshuishouding, die Nederland heet. Laat ik het meteen zeggen — de bovenstaande beschouwingen zouden waarschijnlijk in de pen gebleven zijn, wanneer niet inderdaad — volgens de gegevens van het Centraal Planbureau verwerkt in het Centraal Economisch Plan 1952 — de situatie voor ons land zich bevond in de hierboven vermelde kritieke fase, waarbij xy ongeveer 100 is.

Op blz. 40 van het Centraal Economisch Plan 1952 komt nl. de volgende alinea voor, die wij in tweeën splitsen.

„Een daling van de uitvoer*prijs* met 1% veroorzaakt ceteris paribus een stijging van het uitvoer*volume* met 2%. De *waarde* van de uitvoer neemt dus met 1% toe”.

Dit is de eerste helft. Vertaald in de termen, welke in

dit artikel werden gebruikt, betekent het: om de uitvoer in waarde met 1 pCt te doen stijgen moet het volume met 2 pCt toenemen, dus $y = 2$.

En nu de tweede helft van dezelfde alinea:

„De volumetoeneming (van de uitvoer) met 2% evenwel vereist een hoeveelheid invoer, welke 50% daarvan bedraagt”.

Wat hier gesteld wordt voor het doen toenemen van de invoer om een volumetoeneming van de uitvoer te bereiken, geldt algemeen voor een productietoening. Immers, de uitvoervergroting komt tot stand langs de weg van een productievergroting, en er is — behalve t.a.v. straks te bespreken onderdelen — weinig reden om te veronderstellen, dat voor de export het gemiddelde invoerkwantum hoger zal liggen dan voor de rest van de Nederlandse productie. Ook op andere plaatsen in dezelfde publicatie neemt het Centraal Planbureau aan, dat het invoerkwantum 50 pCt bedraagt van de productievergroting (zie tabellen IV 6 en IV 7 op blz. 46).

Maar... dat betekent in de termen, welke hierboven werden gebruikt, dat voor ons land geldt: $x = 50$. En verder dus, dat met $x = 50$ en $y = 2$, het product xy gelijk is aan 100, juist het fatale getal waarbij de stelling dat werkvermeerdering ook welvaartsvermeerdering betekent, nationaal-economisch niet meer opgaat!

Conclusies voor Nederland.

De conclusies uit de bovenstaande situatie zijn, wan-

neer men de zaken theoretisch scherp stelt, vele — en zij zijn van grote importantie.

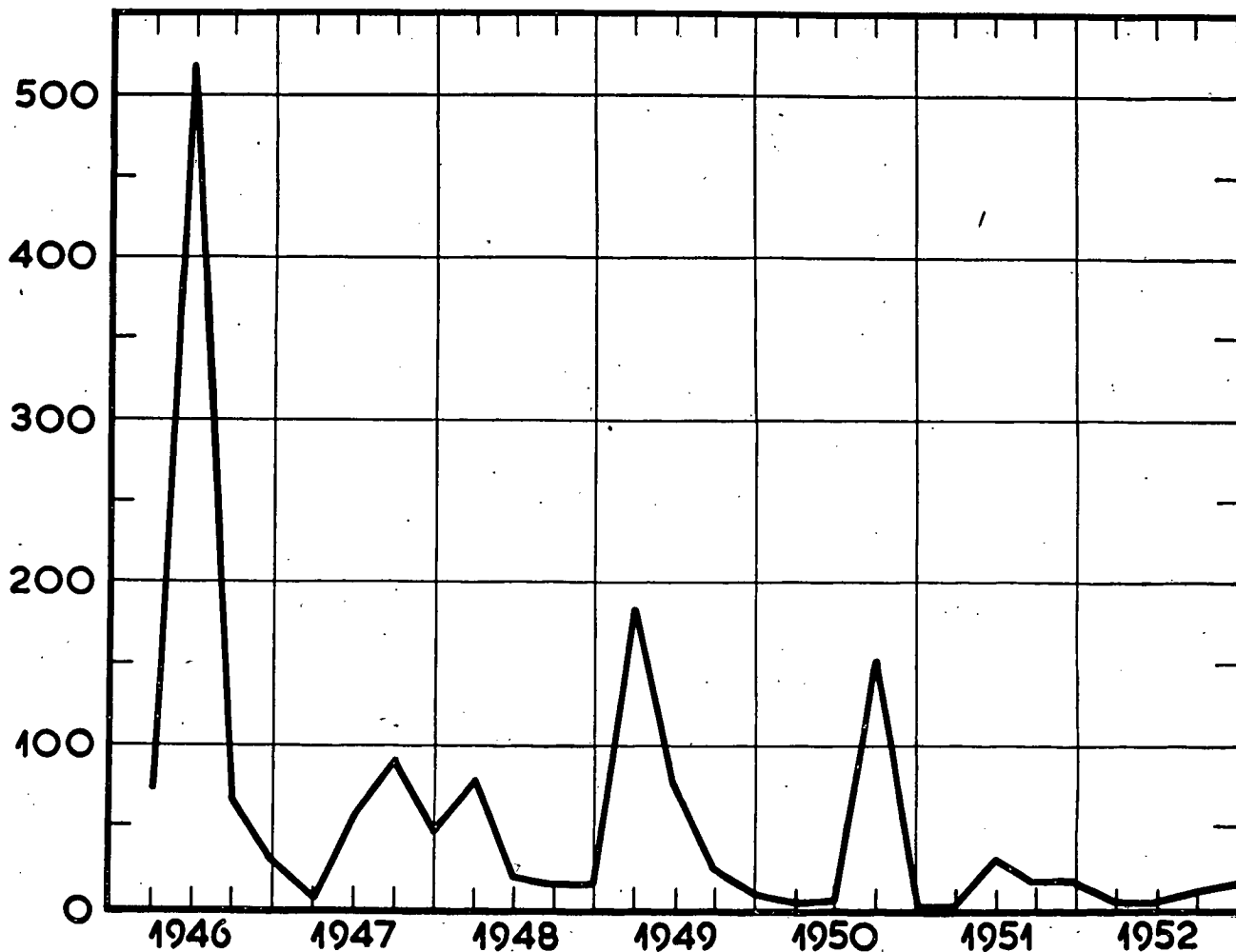
De eerste conclusie is wel, dat met nationale middelen „autonoom” nagestreefde vermeerdering van de productie wel tot stand kan komen, doch niet gepaard gaat met nationale verhoging van het gemiddelde levenspeil, doch slechts met „export van welvaart”.

Nu behoeven wij, uit internationale overwegingen, ons niet te schamen voor zulk een „export van welvaart” — zoals wij ons ook niet behoeven te schamen voor die andere consequentie, dat inschakeling van werklozen met nationale middelen door de relatieve verhoging van hun levenspeil bij gelijkblijvende totale welvaart een daling van het levenspeil der reeds werkenden moet veroorzaken. Maar toch dient te worden gesteld, dat in deze situatie de nodige politieke en menselijke activiteit, om tot de noodzakelijke inschakeling der werklozen te komen, gaat ontbreken, doordat aan het uitgangspunt van het gehele betoog „werk dient welvaart te betekenen”, niet meer — nationaal — wordt voldaan.

De tweede, direct met de eerste samenhangende conclusie is, dat bij de bestrijding van de werkloosheid, nationaal gezien, de nadruk even effectief kan worden gelegd op werkspreiding als op werkvermeerdering. Waarbij echter ook weer gesteld moet worden, dat door deze werkspreiding geen grotere totale welvaart ontstaat, doch wel een andere verdeling, waarbij de werkenden in levenspeil teruggaan.

Aantal verloren arbeidsdagen door werkstakingen en uitsluitingen in Nederland
(per kwartaal)

x4.000

De derde, alweer samenhangende conclusie, eveneens van bijzondere betekenis is, dat onze na de oorlog — naar mijn mening volkomen terecht — over het gehele front gevoerde actie tot vergroting van de productie, nu het evenwicht in de betalingsbalans is bereikt, geen zin meer heeft, althans theoretisch niet. En dat rationalisatie, opvoering van de productiviteit, enz. „autonoom nationaal” hun zin gaan verliezen, wat betreft het effect voor de totale volkshuishouding, voor zover zij althans niet leiden hetzij tot een vermindering van de invoerquote ($x = 50$), hetzij tot een verbetering van de ruilvoet. Dat wil dus zeggen, dat niet een algemene, maar een geselecteerde politiek op deze terreinen moet worden gevolgd.

Volgende, vierde, eveneens diep ingrijpende gevolgtrekking. Bij de geschetste situatie zal een *toenemende bevolkingsdruk* (d.w.z. een bevolkingsaccres groter dan in de landen waarheen wij exporteren) *automatisch* leiden tot een welvaartsvermindering, omdat de totale welvaart nationaal autonoom niet meer kan toenemen... Dit zou politiek — behalve een bijzondere aandacht voor het Nederlandse probleem van de te snelle groei — betekenen dat emigratie ware te verkiezen boven industrialisatie...

Vijfde, voor de interne verhoudingen in ons land, belangrijke, conclusie: als autonome welvaartsvermeerdering niet mogelijk is, als dus de koek niet groter kan worden door nationale maatregelen, dan komt het probleem van de *verdeling* van die koek veel sterker naar voren. Dan gaan wij toe naar een toespitsen van de strijd om die verdeling, met alle gevolgen van dien.

Men ziet uit het bovenstaande, dat de uit de cijfers van

het Centraal Economisch Plan 1952 afgeleide Nederlandse situatie, door de bijzondere verhouding tussen toegevoegde productie en import, en de bijzondere verhouding tussen exportprijs en exportvolume, *een vrijwel volkomen ommekeer* in ons nationaal-economisch denken zou eisen: emigratie vóór industrialisatie; werkspreiding vóór werkvermeerdering; verdelingsstrijd in plaats van gezamenlijke inspanning ter productievergroting.

Nu zal ik in een volgend artikel aangeven, dat, naar mijn mening, op de grondgegevens uit het Centraal Economisch Plan 1952 nog wel het een en ander is af te dingen, waardoor — misschien — de zaak minder scherp ligt dan theoretisch uit het bovenstaande volgt. Doch ook wanneer men correcties aanvaardt, blijft de hoofdzaak onaangetast. Die hoofdzaak is, *dat in de huidige verhoudingen* — tenzij een deviezentekort wordt aanvaard — *binnen het nationale raam geen welvaartsvermeerderende werkloosheidspolitiek meer is te voeren* of, anders gezegd: slechts door het doen springen van het nationaal-economische raam, slechts door het op *internationaal* niveau doen voeren van werkgelegenheidspolitiek, kan men de grondstelling weer benaderen, dat werk en welvaart één dienen te zijn. Een regeringspolitiek die de werkloosheidsbestrijding als punt één op haar programma heeft staan, kan principieel theoretisch slechts slagen óf bij aantasting van de deviezenreserve, óf door veel sterker en hardnekkiger juist deze bestrijding voorwerp van internationaal overleg te doen zijn. *Het nationale raam is te klein voor de nationale welvaart.*

Wassenaar.

Ir H. VOS.

Vorming en effect der Amerikaanse tarieven

Gezien het feit, dat de vaststelling der invoerrechten in de Verenigde Staten voor een groot deel afhangt van de besluiten en adviezen der „U.S. Tariff Commission”, is getracht een kort overzicht te geven van het ontstaan en de werkzaamheden dezer commissie alvorens de efficiency der Amerikaanse invoerrechten en het effect van veranderingen in deze tarieven sinds 1929 nader te bestuderen.

Historische ontwikkeling der U.S. Tariff Commission.

De U.S. Tariff Commission dankt haar ontstaan aan de „Revenue Act” van 1916, waarin voor het eerst een wetenschappelijk onderzoek werd verplicht gesteld voor de vaststelling der Amerikaanse invoerrechten. Haar taak was toen echter nog beperkt tot het verrichten van research en het opstellen van rapporten. Zij was niet gerechtigd tarieven te verhogen of te verlagen, veranderingen aan te brengen in de classificatie of omschrijving van goederen, of goederen onderhevig aan invoerrechten over te brengen op de lijst van vrij in te voeren goederen en omgekeerd.

De mogelijkheid om invoerrechten te veranderen of om op andere wijze de internationale handel van Amerika te beïnvloeden, verkreeg de commissie bij het aannemen der „Tariff Act” van 1922. In 1930 werd deze Act hernieuwd en uitgebreid. Een belangrijke beperking werd echter in 1930 nog gehandhaafd: de commissie was nog steeds niet gemachtigd goederen onderhevig aan invoerrechten over te brengen op de lijst van vrij in te voeren goederen of omgekeerd.

Een belangrijke verandering in de tarievenwetgeving

deed zich voor bij het aannemen der „Reciprocal Trade Agreements Act” in 1934. Onder deze Act werd een verlaging of verhoging van een bepaald invoerrecht tot een maximum van 50 pCt toegestaan. Aan de andere kant werd in 1934 afgezien van elk wetenschappelijk vooronderzoek door de U.S. Tariff Commission. Hierdoor werd de President der Verenigde Staten geheel afhankelijk van informatie en adviezen van de verschillende departementale afdelingen, belast met de uitvoering van het „Trade Agreements Programme”. Wat in feite dus eigenlijk gebeurde bij het aannemen der „Reciprocal Trade Agreements Act” in 1934 was de overdracht van het recht tot vaststellen van invoerrechten van het Congres op de President der Verenigde Staten. Sinds het ontstaan van de „General Agreement on Trade and Tariffs (G.A.T.T.)”, hebben de Verenigde Staten hun tarieven verlaagd of minstens niet verhoogd voor ongeveer 5.000 verschillende groepen van producten, welke in totaal ongeveer \$ 2,5 mrd vertegenwoordigen van Amerika's totale invoer.

De huidige wetgeving is gebaseerd op de „Tariff Agreements Act” van 1951, welke in Juni van dit jaar afloopt. Het aannemen van deze wet betekende de herleving der wetenschappelijke procedure van onderzoek. De President der Verenigde Staten is onder deze wet verplicht de U.S. Tariff Commission een periode van vier maanden voor onderzoek toe te staan, alvorens over te kunnen gaan tot een verandering in een bepaald invoerrecht. Hij is echter niet verplicht zich te houden aan het advies der commissie; doet hij dit niet, dan moet hij echter daarvan mededeling doen aan het Congres.

Ten gevolge van vrij hevige druk van de zijde van het Congres bevatten tegenwoordig alle nieuwe handelsaccorden, welke door de Verenigde Staten worden afgesloten, een zgn. „escape clause”. Deze clausule kan alleen dan worden toegepast, indien bewezen kan worden, dat de invoer van een bepaald product dermate in hoeveelheid toeneemt, dat uit deze toeneming een werkelijk economisch gevaarlijke toestand ontstaat voor de binnenlandse industrie van hetzelfde of daarmee nauw verband houdend product.

Sinds deze clausule in de G.A.T.T. werd aangenomen, zijn er in de Verenigde Staten ongeveer 40 verzoeken tot toepassing daarvan ingediend, waarvan er meer dan 20 direct werden afgewezen door de U.S. Tariff Commission. In slechts 5 gevallen werd door de Commissie een verhoging aanbevolen, maar in twee daarvan weigerde de President het advies der commissie op te volgen. In dit verband dient vermelding, dat President Eisenhower voor een dergelijke beslissing geplaast is. De Tariff Commission heeft nl. geadviseerd invoerrechten te verhogen voor briar pijpen. Hoewel dit een zeer onbelangrijke post is in de totale Amerikaanse invoer, beschouwt men dit zowel in als buiten de Verenigde Staten als een soort „test case” voor de toekomstige handelspolitiek der nieuwe Regering. President Eisenhower heeft op 19 Februari bekend gemaakt, dat hij nog geen besluit wilde nemen in afwachting van door hem gevraagde meer uitvoerige inlichtingen.

Druk der Amerikaanse invoerrechten en het effect der veranderingen daarin.

In het algemeen kan men zeggen, dat, tot op het moment van het aannemen der „Reciprocal Trade Agreements Act” in 1934, een algemene tendentie in Amerika heerste om invoerrechten steeds weer te verhogen. En al is de toestand dan ook ten zeerste verbeterd sinds 1934, het blijft waar, dat het tegenwoordige niveau der Amerikaanse invoerrechten nog steeds vrij hoog ligt. Het is ongetwijfeld zeer moeilijk om in het geval van de Verenigde Staten te spreken over een gemiddeld invoerrecht, gezien de wel zeer uiteenlopende invoerrechten, zelfs voor producten van dezelfde soort. Niettemin verdient een speciale studie van Prest en Roy hier vermelding¹⁾. Zij schatten, dat het gemiddelde tarief op alle aan invoerrechten onderhevige goederen 44,7 pCt bedroeg in 1930, 48,2 pCt in 1939 en 28,3 pCt in 1947. Winthrop Brown schat, dat het samengestelde effect van de werkelijke verlaging der invoerrechten en van de stijging der internationale prijzen geleid heeft tot een verlaging van het gemiddelde invoerrecht van ongeveer 45 pCt in 1934 tot ongeveer 12,5 pCt op het eind van 1952²⁾. Men dient hierbij echter terdege rekening te houden met het feit, dat deze verlaging van het effectieve niveau der Amerikaanse invoerrechten — welke voornamelijk specifiek en niet ad valorem zijn — grotendeels toe te schrijven is aan de voortdurende stijging der internationale prijzen. Bovendien moet men bedenken, dat deze schattingen gebaseerd zijn op de aan invoerrechten onderhevige invoer, terwijl ongeveer 60 pCt der totale invoer in Amerika vrijgesteld is van invoerrechten, zodat het effectieve gemiddelde invoerrecht over alle invoer dus lager ligt dan in bovengenoemde ramingen. Aan de andere kant echter geeft een gemiddeld invoerrecht berekend naar werkelijk plaats gehad hebbende invoeren een onjuist

beeld van het werkelijk restrictieve effect van een bepaald tarief. Een juister beeld zou verkregen worden, indien het mogelijk was een gemiddeld niveau van invoerrechten te berekenen op basis van potentiële invoer, welke zou plaatsvinden in geval van vrije handel.

In 1945 gaf zelfs de U.S. Tariff Commission het zeer beperkende effect van de zeer sterke druk van verschillende Amerikaanse tarieven toe. Zij schatte op dat moment, dat de totale Amerikaanse invoer, indien men de Amerikaanse tarieven van 1939 voor de helft zou reduceren, in waarde zou toenemen met ongeveer \$ 800 mln of 28 pCt der totale invoer in 1939³⁾. Deze berekening was echter gebaseerd op de veronderstelling, dat de prijzen in 1950 slechts 15 pCt hoger zouden zijn dan in 1939, dat er vermeerdering in inkomen per hoofd van 75 pCt zou plaatsvinden tussen 1939 en 1950, en dat de gemiddelde vraagelasticiteit 2,5 à 3 zou zijn. Op basis van prijzen, inkomen per hoofd en vraagelasticiteit in 1949, heeft daarna de E.C.A. Commerce Mission deze schatting herberekend en kwam toen tot een totale toename van de Amerikaanse invoer met ongeveer \$ 1.500 mln of 23 pCt der totale invoer in 1949 en ongeveer 28 pCt van het Amerikaanse overschot op de handelsbalans in 1949.

In het algemeen kan men zeggen, dat, over het geheel genomen, het gemiddelde Amerikaanse invoerrecht gehalveerd is in de loop der jaren sinds 1939. Men dient echter daarbij ten zeerste de nadruk te leggen op de zeer grote invloed der prijsstijging en de betrekkelijk geringe effectieve vermindering van de invoerrechten als zodanig.

Welk effect heeft nu deze verlaging der invoerrechten in de loop der jaren gehad? Op zichzelf is een verandering van een invoerrecht niets anders dan een bepaalde vorm van prijsverandering der aan dit invoerrecht onderworpen producten. Wanneer de elasticiteit der vraag groot is voor een bepaald invoerproduct dan zal, als regel, een zelfs relatief geringe verandering in dat invoerrecht een vrij groot effect hebben op de in te voeren kwantiteit van de aan dit tarief onderhevige producten. Is daarentegen de elasticiteit gering, dan zal een dergelijke verandering ook een veel geringer effect hebben op de in te voeren kwantiteit. Bovendien hangt het effect van een verandering van een bepaald tarief ook af van de omvang dezer verandering. Een geringe verandering zal, als regel, een relatief onbelangrijke verandering van de importhoeveelheid teweegbrengen, daar de invloed van een dergelijke geringe verandering op de verkoopprijs praktisch nihil zal zijn en de vraag slechts weinig of zelfs in het geheel niet er door zal worden beïnvloed⁴⁾. Indien echter de verandering van een bepaald tarief een grotere omvang aanneemt, dan kan men, vergeleken met het uitblijven van enig effect bij geringe verandering, een gedisproportionneerd groot effect op de invoerhoeveelheid verwachten.

Wat de Verenigde Staten betreft dient hierbij echter opgemerkt te worden, dat, gezien de spectaculaire ontwikkeling der productiecapaciteit in dat land gedurende de laatste twintig jaren, een prijsverandering ten gunste van buitenlandse producenten thans minder vruchten zal afwerpen dan in de tijd vóór het opleggen der tarieven. Met andere woorden, het kan best zijn, dat het effect van een vroeger plaats gehad hebbende verhoging van een bepaald tarief ten dele blijvend is: de toegestane protectie van de zgn. „infant industries” in de jaren 1920-1930

¹⁾ A. R. Prest en A. D. Roy: „The United States Tariff” in Bulletin of London and Cambridge Economic Services, Februari 1950.

²⁾ Winthrop G. Brown: „Recent developments in U.S. tariff policy”; F.B.I. Review, London, Januari 1953.

³⁾ U.S. Tariff Commission: „Post-war imports and domestic production of major commodities”; Washington 1945.

⁴⁾ Een uitzondering hierop is een geringe verandering van het invoerrecht, dat betrekking heeft op een bepaald goed, dat een grote vervangingsmogelijkheid biedt en een grote aanbodelasticiteit vertoont, zoals dit bijv. het geval is voor horloges en optische artikelen.

zou wel eens tot resultaat gehad kunnen hebben, dat de positie van deze industrieën thans zo is, dat, zelfs indien men zou overgaan tot een verlaging van deze tarieven, er geen concurrentiegevaar van het buitenland meer bestaat.

In onderstaande tabel is getracht een idee te geven van de ontwikkeling der Amerikaanse invoerrechten in verhouding tot de totale Amerikaanse invoer en tot de invoer van vrije en aan invoerrechten onderhevige verbruiksgoederen. Tevens is daarin de ontwikkeling der relatieve invoerprijzen getoond alsmede de ontwikkeling van de verhouding van invoer tot het bruto nationaal product. Reeds tevoren dient echter opgemerkt te worden, dat iedere mogelijke conclusie, welke getrokken kan worden uit deze tabel, beperkt is door het gebrek aan enige maatstaf voor de veranderingen, welke in de loop der jaren hebben plaats gevonden in administratieve invoercontrole, in strategische regeringsimporten, in „consumers' preference”, alsmede in de ontwikkeling der zelfgenoegzaamheid van de Amerikaanse economie.

Jaar	Percentage van			Ontvangen invoerrechten als percentage van de totale invoer	Relatieve invoerprijs ²⁾ (1939 = 100)
	Totale invoer ¹⁾	Invoer van vrije goederen ¹⁾	Invoer van „dutiable goods” ¹⁾		
	tot bruto nationaal product ¹⁾				
1	2	3	4	5	6
1929	3,21	2,13	1,08	13,48	..
1933	2,94	1,85	1,09	19,80	92
1935	3,61	1,81	1,24	17,52	87
1937	3,29	1,83	1,29	15,63	98
1939	2,63	1,53	0,96	14,41	100
1941	2,58	1,54	0,90	13,59	100
1946	2,05	1,20	0,77	9,90	112
1947	1,98	1,15	0,74	..	110
1948	2,10	1,22	0,86	..	111
1949	2,06	1,19	0,83	..	112
1950	2,36	1,26	1,05	..	117
1951	2,09	1,15	0,94	..	133

¹⁾ In dollars van 1939. De totale invoer omvat tevens goederen, welke buiten de douanecontrole vallen. Dit verklaart het feit, dat de som der cijfers in kolom 3 en 4 niet gelijk is aan het corresponderende cijfer in kolom 2.

²⁾ $\frac{\text{invoerprijs}}{\text{index van groothandelsprizen in de Ver. Staten}}$

Wat het eerst opvalt in deze tabel is de practisch voortdurende afneming van het percentage der totale Amerikaanse invoer vergeleken met het bruto nationaal product, terwijl uit de kolommen 3 en 4 blijkt, dat deze achteruitgang voor

een zeer groot gedeelte op rekening der invoer van vrije goederen kan worden geschreven. Op het eerste gezicht zou men wellicht uit kolom 5 het tegenovergestelde kunnen concluderen; daaruit blijkt nl., dat, afgezien van onmeetbare invloeden zoals veranderingen in smaak etc., een vermindering van de druk der invoerrechten op de Amerikaanse invoer heeft plaats gevonden. Het schijnt echter, dat de stijging der relatieve importprijzen (kolom 6) deze drukvermindering meer dan gecompenseerd heeft. Indien men evenwel bedenkt, dat enerzijds de relatieve invoerprijzen gestegen zijn en het percentage der totale invoer en dat der invoer van vrije goederen is afgenomen, terwijl anderzijds het percentage der invoer van „dutiable goods”, vergeleken met het bruto nationaal product, vrijwel gelijk is gebleven, dan kan men daaruit concluderen, dat de verlaging van de tarievendruk ongetwijfeld een positief effect heeft gehad.

Een eventuele nieuwe verlaging der Amerikaanse invoerrechten, waarvan de noodzaak en ook de mogelijkheid heden ten dage zo zeer onderlijnd wordt zowel in de Verenigde Staten als daarbuiten, zou er ongetwijfeld toe bijdragen het algemeen percentage van invoer vergeleken met het Amerikaanse bruto nationaal product op zijn huidige niveau te handhaven, vooral wanneer men bedenkt, dat de tot op heden toegestane tariefverminderingen vermoedelijk alleen de graad van onnodige protectie verminderd hebben en dus een verdere tariefverlaging een meer positieve stimulans tot opvoering der totale invoer zou betekenen. Indien deze tariefverlaging tevens vergezeld zou gaan van een verlaging van de invoerprijzen, welke reeds merkbaar was in 1952, dan zou dit zeer waarschijnlijk een gunstige invloed uitoefenen op de verhouding invoer-bruto nationaal product in het voordeel der naar Amerika exporterende landen. Men dient echter te bedenken, dat voor het bereiken van een meer evenwichtige verhouding tussen de Verenigde Staten en de rest van de wereld een verlaging der Amerikaanse invoerrechten alleen niet voldoende is. De rest van de wereld zal ook toe dienen te zien die goederen te leveren, waarnaar in de Verenigde Staten een reële vraag bestaat en deze goederen te leveren tegen werkelijk concurrerende prijzen.

Parijs.

Dr F. J. VAN HOEK.

S.I.S.O. een voorbeeld ter navolging?

Inleiding.

Samarbejdende Industriërs Salgs Organisation, S.I.S.O., is een Deense exportorganisatie, waarin ongeveer 150 middelgrote en kleine fabrieken samengaan ten einde tot een collectieve bewerking van de buitenlandse markten te geraken. Na een intensieve voorbereiding van niet minder dan twee jaar ving S.I.S.O. haar werkzaamheden op 17 Januari jl. aan. Gezien het belang, dat een dergelijke samenwerking ook voor de Nederlandse industrie kan hebben, zal in het navolgende artikel getracht worden een schets te geven van de opzet en de werking van bovengenoemde organisatie.

Waarom samenwerking noodzakelijk is.

Wil men bij de huidige stand der techniek tot een rationele productie komen, dan is een minimum-productiegrootte een vereiste en het ligt voor de hand, dat bij een krappe markt het voor vele kleine en middelgrote onder-

nemingen onmogelijk is, om de gewenste meest-economische bedrijfsgrootte te bereiken. Bovendien kunnen vele bedrijven zich alleen ten koste van grote opofferingen een toegang verschaffen tot de buitenlandse markten, opofferingen welke vaak in een wanverhouding staan tot de bereikte resultaten. De geringe omvang dezer zaken laat slechts een zeer beperkte exportactiviteit toe en voor velen is dit zelfs ondoenlijk op grond van kostenoverwegingen.

Door collectivisme wordt het mogelijk tot een marktverbreiding te geraken en de hieruit voortspruitende voordelen zijn voor de hand liggend. Enerzijds zal de afzet van elke onderneming gelijkmatiger worden, waardoor een grotere stabiliteit binnen de bedrijven kan worden verkregen. Anderzijds zal een grotere afzet noodzakelijkerwijs moeten leiden tot een rationeel gebruik maken van de moderne techniek.

Samenwerking op exportgebied zal betekenen, dat ook

de kleine onderneming een goede uitkijkpost verkrijgt op alle belangrijke markten der wereld.

De organisatie van S.I.S.O.

De hoogste autoriteit van S.I.S.O. berust bij de algemene vergadering, waarin elk lid ongeacht de grootte van zijn bedrijf een stem kan uitbrengen. De algemene vergadering kiest uit haar midden een hoofdbestuur van 25 leden. Uit het hoofdbestuur wordt een dagelijks bestuur van 5 leden gevormd, dat zich met de dagelijkse leiding van de organisatie zal belasten.

Behalve afdelingen voor marktanalyse, reclame, creditinformatie etc., zullen voorlopig 5 verkoopafdelingen worden gevormd en wel voor de volgende warengroepen: levensmiddelen, ijzer- en metaalwaren, textielproducten, hout- en plasticwaren en een afdeling voor de overige producten.

In het buitenland zullen 9 bureaux worden gesticht, nl. in Noord- en Zuid-Amerika, in West-, Zuid-, Oost- en Midden-Europa, in het Verre Oosten en Scandinavië, terwijl in Londen een bureau zal worden gevestigd voor Engeland en de Dominions. Deze bureaux zullen het werk coördineren van de hoofdagenten, van wie er ongeveer 135 zullen worden aangesteld.

Ten aanzien van de uittreding der leden is het volgende bepaald: elk lid kan de overeenkomst opzeggen met een termijn van 6 maanden, maar bij een hernieuwde toetreding zal dan een wachttermijn van drie jaar gelden.

De financiering van S.I.S.O.

De kosten van het instandhouden van S.I.S.O. zullen worden gedekt uit een provisie over de door genoemde organisatie verrichte verkopen. Deze provisie zal variëren naar ordergrootte en aard van het product. Bovendien betaalt elk lid bij toetreding tot S.I.S.O. een bedrag van 650 D.kr., alsmede een jaarlijkse contributie van 350 D.kr.

Ten einde de nodige investeringen te kunnen verrichten zal bij de Kopenhaagse Handelsbank een credit worden opgenomen van maximaal 600.000 D.kr. Voor dit credit zal elk lid een garantie verstrekken ten bedrage van 3.000 D.kr., terwijl bovendien deze lening gedurende vier jaar door de Deense Regering in tweede instantie zal worden gegarandeerd.

Hoe S.I.S.O. werkt.

De organisatoren van S.I.S.O. hebben plannen uitgewerkt om zich in alle belangrijke handelscentra over de gehele wereld te laten vertegenwoordigen door ongeveer 135 agenten, die belast zullen worden met het pousseren van de producten. Deze agenten zullen de beschikking krijgen over een permanente exportbeurs, waar de importeurs in de betrokken landen met de Deense industrie kunnen kennismaken. De leden van S.I.S.O. voorzien hiertoe de agenten van de nodige monsters, of ze stellen uitvoerige beschrijvingen van hun producten ter beschikking, indien monstertrekking onmogelijk is. Alle monsters, welke een waarde van 25 D.kr. te boven gaan, blijven eigendom van de leden.

Het ligt voor de hand, dat alleen reeds hierdoor een grote besparing kan worden verkregen. Hoe vaak komt het immers voor, dat importeurs monsters opvragen, zonder dat het tot een transactie komt. Door middel van de permanente exportbeurzen heeft men nu de gelegenheid de werkelijk geïnteresseerde importeur de Deense industrieproducten te tonen. Maar niet alleen uit het oogpunt van besparingen is het instellen van deze beurzen een stap in de goede richting. Ontegenzeggelijk

vormen de tentoonstellingen een machtig wapen in de handen der agenten bij het pousseren der Deense waren.

In de toekomst wil men het niet alleen bij deze permanente tentoonstellingen laten. Men heeft namelijk ook plannen uitgewerkt om de potentiële markten met ambulante beurzen af te reizen. Voorlopig denkt men zich echter te beperken tot het instellen van de permanente beurzen onder toezicht van de agenten.

In Kopenhagen heeft men reeds een dergelijke permanente beurs geopend. De buitenlandse koopman, die een bezoek brengt aan Denemarken, zal hierdoor in contact worden gebracht met de Deense industrie. De voordelen hiervan springen duidelijk in het oog. De waren zullen op deze tentoonstelling worden gepresenteerd door een gekwalificeerde verkoopstaf, zodat een transactie niet op commerciële of taalkundige redenen behoeft af te stuiten, hetgeen zo vaak bij de heel kleine bedrijven het geval is. Ook de provincie krijgt hierdoor haar kans op export, want doorgaans is het zo, dat de buitenlander zijn bezoek tot enkele grote steden beperkt.

S.I.S.O. zal ook deelnemen aan de grote buitenlandse jaarbeurzen, hetgeen tot dusverre voor de kleine industrie dikwijls tot de onmogelijkheden behoorde, en zo men hiertoe in staat was, zal ook hier een collectief optreden tot besparingen moeten leiden.

Hoe verloopt nu de export? Het ligt in de bedoeling, dat de exportorders hetzij via de agenten of rechtstreeks bij het hoofdkantoor van S.I.S.O. terecht komen, waarna de orders zullen worden doorgegeven aan de ondernemingen, voor welke ze bestemd zijn. Men dient namelijk in het oog te houden, dat S.I.S.O. de producten exporteert op naam der leden. Zijn de producten eenmaal verkocht, dan worden ze verzonden naar het verzamelcentrum in Kopenhagen. Daar wordt nagegaan, of ze in overeenstemming zijn met de monsters. Is dit niet het geval, dan worden de goederen niet verzonden. S.I.S.O. voorziet namelijk na goedkeuring de waren van een garantiemerk en haar naam mag nl. niet op het spel gezet worden door het verzenden van niet met de monsters in overeenstemming zijnde producten.

De samenwerkende ondernemingen dragen zelf alle kosten om de goederen in het verzamelcentrum te doen aankomen. Vanuit dit centrum belast S.I.S.O. zich dan met het transport naar het buitenland. Dat door het combineren van ladingen een verlaging van vrachtkosten wordt bereikt, is duidelijk. Verzendt S.I.S.O. de goederen, dan stelt ze zich tevens garant voor de betaling er van.

Ten aanzien van de prijzen is het volgende bepaald. De fabrikant stelt een basisprijs vast af Kopenhagen. Deze prijs wordt door S.I.S.O. verhoogd met vrachtkosten etc., om het goed op de plaats van bestemming te doen belanden. Het kan nu voorkomen, dat de door de fabrikant vastgestelde prijs te laag is en in dat geval, als dus op de exportmarkt een betere prijs kan worden gemaakt, is S.I.S.O. gerechtigd tot een prijsverhoging over te gaan. Is de prijs naar de mening van S.I.S.O. te hoog om een export mogelijk te maken, dan treedt ze in overleg met de betrokken onderneming om tot een juistere prijsvaststelling te geraken.

Heeft een onderneming gedurende langere tijd geen producten via S.I.S.O. kunnen verkopen, dan kan een rapport verlangd worden, waarin de mogelijke oorzaken worden onderzocht. S.I.S.O. zal in dit rapport adviezen geven ten aanzien van prijsverlaging, omlegging der productie, verandering der verpakking etc.

Een belangrijk vraagstuk is het volgende: mag een

onderneming buiten S.I.S.O. om exporteren en mogen bestaande relaties gehandhaafd blijven? Dit is inderdaad toegestaan. S.I.S.O. streeft niet naar een verkoopmonopolie en de leden behoeven hun eigen exportactiviteiten niet te staken. Hebben de deelnemers dus in bepaalde gebieden een goed ontwikkeld exportapparaat, dan behoeft dit niet te worden opgeheven. Zo kan het zijn, dat een fabrikant voor bepaalde gebieden afspraken heeft lopen, zoals alleenverkopen etc. Hij kan dan van S.I.S.O. verlangen, dat deze zich voor die landen niet met de verkoop van zijn product zal inlaten. Geeft echter een importeur rechtstreeks een order aan een S.I.S.O.-lid en is deze relatie via S.I.S.O. tot stand gekomen, dan dient de levering ook via S.I.S.O. te geschieden.

In sommige gevallen kan het voorkomen, dat een order te groot is voor een onderneming of dat de leveringsstermijn moeilijkheden oplevert. In dat geval zal, in onderling overleg, getracht worden een deel der order bij soortgelijke bedrijven onder te brengen.

Slotopmerkingen.

In het voorgaande werd reeds gewezen op de belangrijke voordelen, welke door samenwerking van de kleine industrie kunnen worden verkregen. Het behoeft geen nadere uitleg, dat het laten uitvoeren van meerdere functies door een centraal orgaan tot grote kostenbesparingen moet leiden. Orders, welke de capaciteit van de individuele onderneming te boven gaan, behoeven niet langer te worden afgestoten en door middel van S.I.S.O. wordt als het ware de actie-radius van elk bedrijf tot in het meervoudige vergroot.

S.I.S.O. is een jonge organisatie en het is nog te vroeg om haar op haar merites te beoordelen. Niet te ontkennen valt echter, dat men hier te doen heeft met een project dat van grote durf getuigt. De Nederlandse industrie heeft in S.I.S.O. een voorbeeld, waarvan navolging in principe dient te worden overwogen.

Rotterdam.

M. B. SCHOLLAART.

AANTEKENINGEN

De Nota inzake de deviezenpositie van Nederland

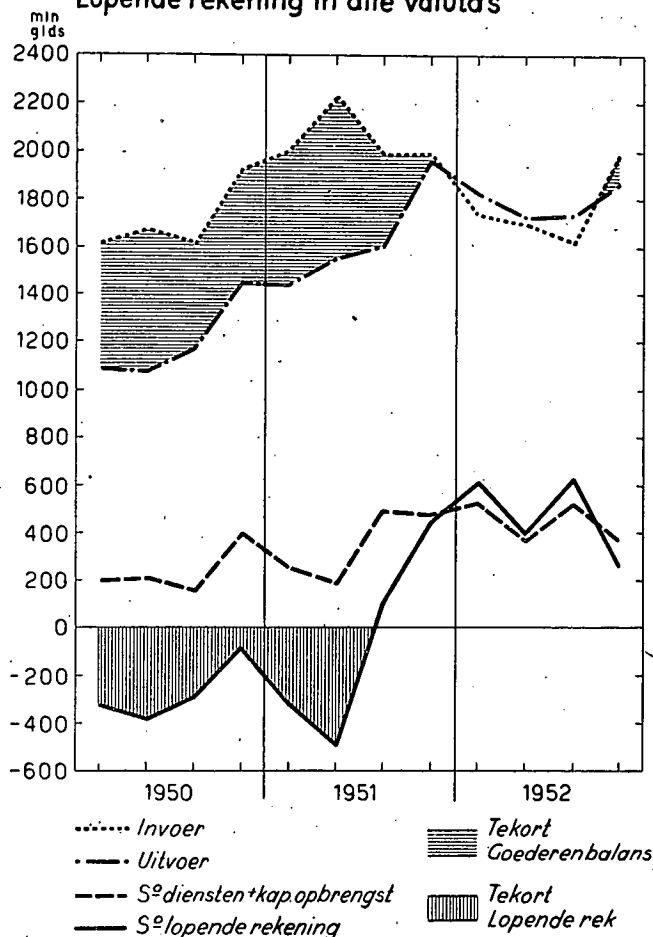
Invloed van min of meer tijdelijke factoren.

De betalingsbalans heeft op de lopende rekening in 1952 voor het eerst sinds de oorlog een — zelfs zeer omvangrijk — voordelig saldo vertoond en wel van in totaal f 1.884 mln. Eveneens voor het eerst sinds de oorlog werden de betalingen voor invoer van goederen door die van uitvoer overtroffen. Een sprekend bewijs van de verbetering van de Nederlandse betalingsbalanspositie vormt verder de aanzienlijke toeneming van de deviezenreserves van De Nederlandsche Bank, nl. met ongeveer f 2.000 mln tot f 3.660 mln.

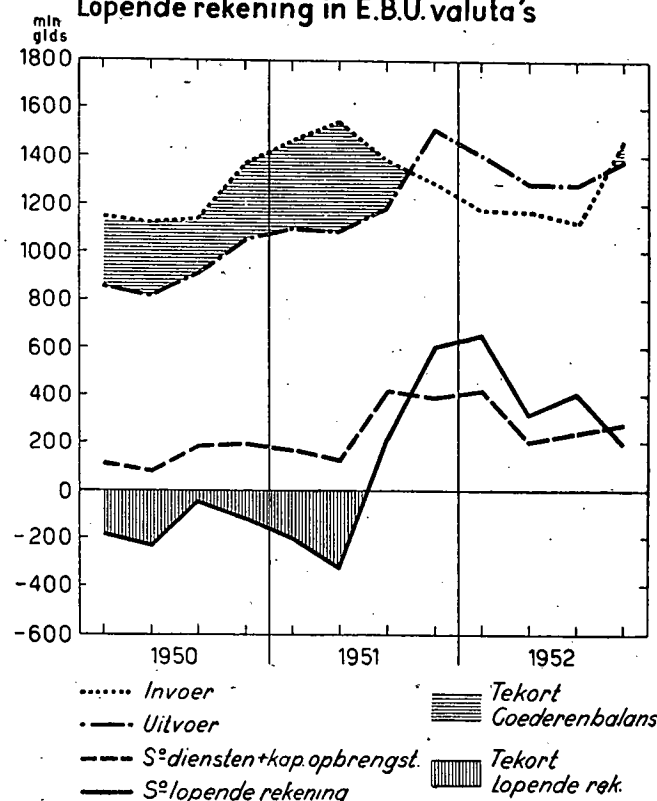
In de Nota wordt echter vastgesteld, dat factoren van min of meer tijdelijke aard in belangrijke mate tot dit gunstige resultaat hebben bijgedragen. Uit het opvallende verschijnsel, dat de eerste helft van het jaar met een saldo van f 1.006 mln enigszins gunstiger is geweest dan de tweede helft met een saldo van f 878 mln vloeit reeds een eerste aanwijzing in die richting voort. Daarin ligt immers een tegenstelling met hetgeen men voor een land als Nederland met zijn belangrijke export van landbouwproducten in het najaar mocht verwachten.

De hier bedoelde tijdelijke factoren kunnen in het kort als volgt worden samengevat. In de eerste plaats was een intering op de voorraden bij het bedrijfsleven waarneem-

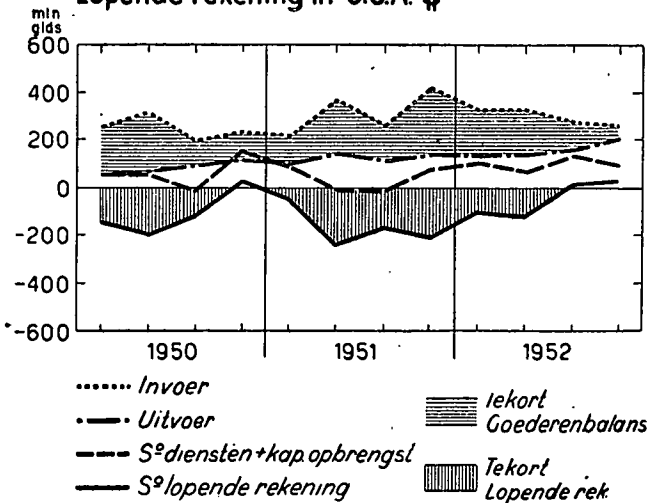
Lopende rekening in alle valuta's

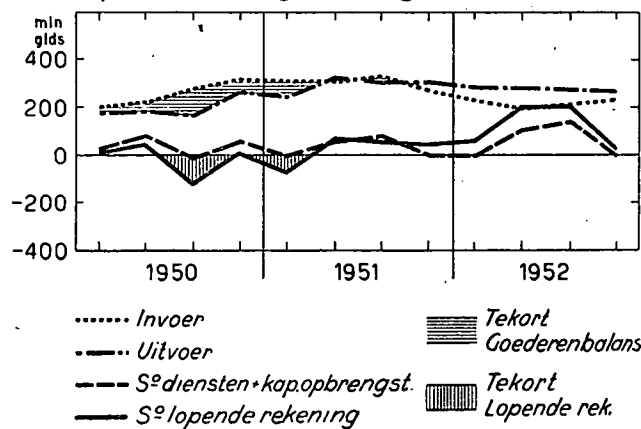
Lopende rekening in E.B.U. valuta's

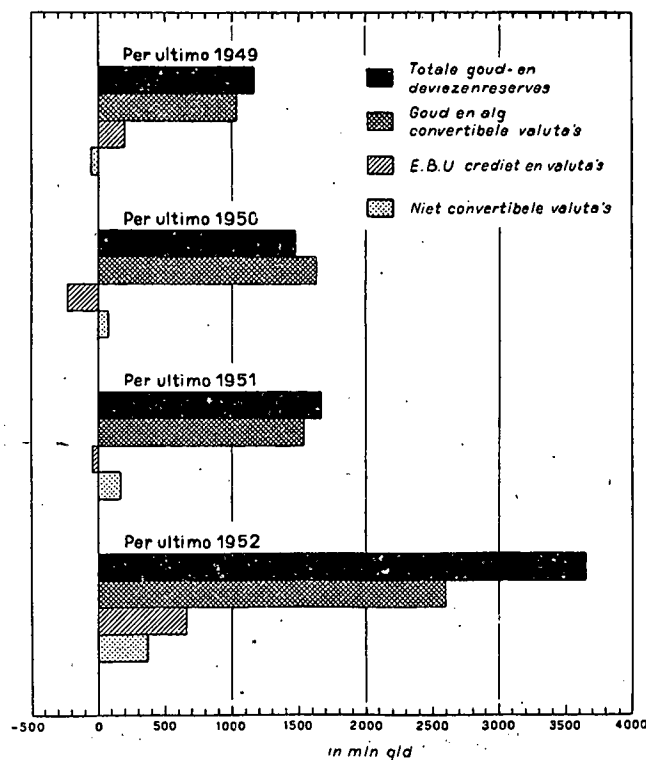
Lopende rekening in U.S.A. \$

Lopende rekening in overige valuta's

Goud- en deviezenreserves van De Nederlandsche Bank

baar, waaraan uiteraard te zijner tijd een einde moet komen. Ten tweede deed zich in de gezinshuishoudingen, althans aanvankelijk, nog de invloed gelden van de teruggang in het verbruik van duurzame consumptiegoederen, waarvoor hetzelfde geldt. Voorts zijn de militaire bestedingen tot dusverre vrij aanzienlijk beneden het geprojecteerde niveau gebleven (in het afgelopen jaar beliepen de totale militaire kasuitgaven ca f 1.250 mln en in 1951 ca f 1.100 mln) en was het niveau van de belastingontvangsten in het afgelopen jaar bijzonder hoog (inhaal van belastingachterstand en versnelde inning van belastingen).

De genoemde factoren hebben de invoer in 1952 neergedrukt tot een in vergelijking tot voorgaande jaren uitzonderlijk laag peil. De daling is te stellen op rond 12 pCt. Daarentegen kwam de export opnieuw op een hoger niveau; de stijging beliep rond 6 pCt. Wel is de relatieve toeneming ook in het afgelopen jaar geringer geworden. Dit wijst er op, dat de weerstanden, die moeten worden overwonnen bij het verder opvoeren van de export, geleidelijk groter worden.

Het streven naar convertibiliteit.

Het internationale streven naar convertibiliteit zal uiteindelijk gericht moeten zijn op het verwezenlijken van een toestand, waarbij elk land — binnen het kader van een vrij internationaal handelsverkeer — in staat zal zijn eventuele overschotten in andere valuta's onbeperkt in te wisselen in dollars. Dit zou betekenen, dat alsdan voor geen enkel land de moeilijkheid kan rijzen, dat, ondanks evenwicht in de totale betalingsbalans, enerzijds zich een tekort aan dollars voordoet, anderzijds een op den duur ongewenste accumulatie optreedt van overschotten in andere valuta's.

Wat de betekenis van het voorgaande voor Nederland betreft, stemt het op zichzelf tot voldoening, dat bij het gunstige resultaat in 1952 ten aanzien van de totale betalingsbalans het convertibiliteitsvraagstuk in bovenbedoelde zin door bijzondere omstandigheden in het algemeen geen moeilijkheden heeft opgeleverd. Ruim de helft van de toeneming der deviezenreserves bestond uit goud en algemeen convertibele valuta's. De aanwas van niet algemeen convertibele deviezen nam verder uit een oogpunt van verantwoorde reservevorming nog geen ongewenste omvang aan, al deed zich een begin van moeilijkheden voor in de Zuidamerikaanse sector. De Nota vermeldt voorts, dat van de totale stijging der Nederlandse reserves aan goud en algemeen convertibele deviezen ad f 1.068 mln een bedrag van f 419 mln kan worden toegeschreven aan het overschot van ons land in de Europese Betalings Unie en een bedrag van f 500 mln aan een surplus in het betalingsverkeer met Indonesië, dat in dollars en goud werd verrekend. Dit surplus had mede betrekking op het betalingsverkeer van Indonesië met de E.B.U.-landen, voor zover dit via Nederland werd geleid.

Zolang inmiddels de inwisselbaarheid van andere valuta's in dollars niet in aanmerkelijk ruimere mate mogelijk is dan in het tegenwoordige internationale bestel het geval is, zal een herhaling van het gunstige resultaat van 1952 voor ons land onwaarschijnlijk zijn. De mogelijkheid dollarinkomsten te ontlenen aan het huidige verrekingsstelsel in de Europese Betalings Unie is beperkt, o.a. omdat, al worden overschotten ten dele in dollars verrekend, geleidelijk de fase zou worden bereikt, waarin de creditverlening aan de E.B.U. tot een ongewenst peil zou worden opgevoerd. De dollar- en

goudontvangsten van Indonesië in bovenvermelde omvang moeten verder als incidenteel worden beschouwd, gezien de moeilijkheden, waarmede dit land nog heeft te kampen.

In dit verband wijst de Nota er op, hoezeer aan het convertibiliteitsvraagstuk het algemene probleem van het werelddollartekort ten grondslag ligt. Men kan de vooruitzichten met betrekking tot herstel van de convertibiliteit van valuta's in belangrijke mate toetsen aan de perspectieven ten aanzien van een oplossing van het dollarvraagstuk.

Het dollarvraagstuk.

Het jaar 1952 kenmerkte zich voor Nederland niet alleen door een gunstig verloop van de totale betalingsbalans, maar ook door een belangrijke verbetering van de dollarbalans. Het dollartekort op lopende rekening daalde van f 653 mln in 1951 tot f 171 mln in 1952, waarmede het laagste niveau werd bereikt van na de oorlog. Deze aanzienlijke verbetering werd veroorzaakt door:

afneming van de invoer	f 82 mln
toeneming van de uitvoer	„ 150 „
verbetering van het saldo diensten	„ 237 „
verbetering in de overheidssector	„ 16 „
achteruitgang (-) van het saldo kapitaalopbrengsten	„ -3 „
Totale verbetering	f 482 mln

Stelt men hiernaast de ontwikkeling van het werelddollartekort, voor zover dit tot uiting komt in het overschot van de betalingsbalans op lopende rekening der Verenigde Staten, dan blijkt ook voor de wereld als geheel in 1952 een verbetering te zijn ingetreden.

De vraag kan worden gesteld, of men in de ontwikkeling in 1952 een aanduiding kan zien van een tendentie, dat het dollartekort geleidelijk vermindert. Redelijke zekerheid omtrent een zodanige toekomstige ontwikkeling bestaat naar het oordeel van de Regering echter nog allerminst.

Ontwerp van Wet op de Watersnoodschade 1953

Grondslag van de wet.

De normen van het ingediende wetsontwerp leiden in grote lijnen tot een gelijke uitkomst als de Wet op de Materiële Oorlogsschaden. Evenals bij deze laatste wet is er van uitgegaan, dat de bevordering van soberheid bij het herstel er toe kan bijdragen, dat dit herstel binnen een zo kort mogelijke termijn zijn beslag krijgt. Het wetsontwerp heeft uitsluitend betrekking op vergoeding van de *materiële* schade. Voorzieningen met betrekking tot de immateriële schade passen niet binnen het raam van het wetsontwerp. Voor deze schade zijn bij andere regelingen voorzieningen getroffen.

De Regering meent, dat een gelijkstelling met de oorlogsslachtoffers ook een bevredigende oplossing geeft, omdat de regeling voor de oorlogsslachtoffers in vele gevallen tot integrale of nagenoeg integrale vergoeding tendeert, in het bijzonder in de sectoren, waarvoor wat dat betreft belangrijke economische of sociale overwegingen gelden.

De Regering heeft verder om praktische redenen er van afgezien in het wetsontwerp normen neer te leggen, volgens welke op de bijdrage een korting zou worden toegepast in verband met de draagkracht van de getroffen.

Grond en gewassen.

De schade aan land-, tuin- en bosbouwgronden en woeste gronden wordt zoveel mogelijk van overheidswege in natura hersteld. Wanneer herstel in natura technisch niet mogelijk is of financieel niet verantwoord is te achten, kan voor beschadigde grond een bijdrage worden verleend ten bedrage van het verschil in verkoopwaarde vóór en na de beschadiging. Voor beschadigde of verloren gegane gewassen wordt de kostprijs vergoed, waaronder het arbeidsloon.

Gebouwen.

Voor een *herstelbaar* beschadigd pand, waarvan de herstelkosten naar schatting niet meer dan f 1.000 bedragen, wordt de bijdrage gesteld op het bedrag van de geschatte herstelkosten. Indien deze kosten meer dan f 1.000, doch niet meer dan f 3.000 bedragen, wordt de bijdrage gesteld op f 1.000, vermeerderd met 75 pCt van het resterende deel der kosten. Bedragen de herstelkosten meer dan f 3.000, dan wordt de bijdrage gesteld op f 2.500, vermeerderd met 60 pCt van de kosten boven f 3.000.

Voor een *onherstelbaar* beschadigd pand wordt de bijdrage gesteld op de goedgekeurde kosten van de bouw van een nieuw pand van dezelfde aard en grootte als het oorspronkelijke, onder aftrek van 1 pCt voor ieder jaar, dat het oorspronkelijke pand oud was en onder aftrek van de waarde van de restanten. Een belangrijke bepaling is hierbij, dat op verzoek van de rechthebbende voor één woning en één bedrijfspand de aftrek in verband met de ouderdom van het oorspronkelijke pand wordt gehalveerd.

Voor een bedrijfspand, waarvan de bouwkosten op 31 Januari 1953 meer dan f 30.000, doch niet meer dan f 60.000 zouden hebben bedragen, wordt de bijdrage verminderd met 10 pCt van de goedgekeurde bouwkosten. Bij bouwkosten boven de f 60.000 bedraagt deze vermindering 15 pCt. Een soortgelijke regeling kent de Wet op de Materiële Oorlogsschaden.

Voor de schade aan een boerderij kan de bijdrage worden gesteld op de goedgekeurde kosten van herstel of vervanging, verminderd met een aftrek naar gelang van de ouderdom en de staat van onderhoud van de beschadigde boerderij en van de aard en de grootte van het bedrijf, waartoe de boerderij behoorde. Op verzoek van de rechthebbende wordt de bijdrage berekend als voor een niet-agrarisch bedrijfspand.

Schepen.

Voor schepen, met inbegrip van woonschepen, die in bedrijf of beroep worden gebruikt, gelden dezelfde bepalingen als voor herstel en herbouw van beschadigde gebouwen.

Uitrusting en voorraden.

Voor het *verlies* van en *onherstelbare* schade aan roerende goederen, behorende tot de uitrusting van een bedrijf of dienende voor de uitoefening van een beroep, wordt de bijdrage gesteld op de kosten van heraanwerving, verminderd met een redelijk bedrag voor afschrijving. Voor handels- en bedrijfsvoorraden wordt de op 1 Januari 1953 geldende inkoopprijs of kostprijs vergoed. Voor gebruiksvee krijgt men een vergoeding van de heraanwervingskosten; voor handelsvee komt de vergoeding neer op de gemiddelde marktprijs in Januari 1953. Voor *herstelbare* schade aan bovengenoemde goederen wordt de bijdrage gesteld op het bedrag van de werkelijke kosten; bij eventuele verbetering van oud tot nieuw

wordt een aftrek van ten hoogste 25 pCt toegepast. Uitgaven, gedaan om schade te voorkomen of te beperken, worden voor zover redelijk en verantwoord, volledig vergoed.

Giften.

Een bijzondere regeling is getroffen i.v.m. de giften, in geld of natura, van derden. De Regering stelt hierbij voorop, dat deze bepaling geen betrekking heeft op de giften uit het Rampenfonds. In het ontwerp is bepaald, dat met de giften slechts rekening wordt gehouden, voor zover het totaal van bijdragen en giften tezamen meer bedraagt dan de werkelijke kosten. Met de *verzekering-uitkeringen* wordt op dezelfde wijze rekening gehouden als met de giften.

Aftrek van f 50.

In het ontwerp is bepaald, dat schade t/m een bedrag van f 50 niet voor vergoeding in aanmerking komt. Uit een oogpunt van billijkheid wordt op elke bijdrage een bedrag van f 50 in mindering gebracht.

Huur- en pachtvergoeding.

Over de bijdrage wordt in tegenstelling met die voor de oorlogsschade *geen* rente vergoed. Wanneer herbouw niet binnen één jaar na het inwerkingtreden van de wet mogelijk is, kan op verzoek van de getroffenene een vergoeding worden toegekend ten bedrage van de helft van de huurwaarde dan wel ten bedrage van de volle pachtwaarde.

Bestedingsplicht.

De bijdrage voor schade aan gebouwen en schepen moet worden besteed voor herbouw of herstel. Het is echter bij *onherstelbare* schade mogelijk van deze bepaling ontheffing te vragen, bijv. bij emigratie. Wanneer men op 1 Januari 1957 de bijdrage voor de genoemde schade nog niet heeft besteed, krijgt men bij *onherstelbare* schade de verkoopwaarde uitgekeerd, terwijl bij *herstelbare* schade het recht op de uitkering vervalt.

Overdracht.

Overdracht van bijdragen is niet toegelaten; alleen bij herstel gaat in geval van verkoop de bijdrage met het goed over. Voorts is de vererving van het recht op de bijdrage in bepaalde opzichten beperkt.

Credieten.

Als sluitstuk op de bijdragenregeling is voorzien in de mogelijkheid tot verlening van credieten in gevallen, waarin voor een gedeelte van de kosten geen bijdrage wordt verleend en de financiering daarvan door de getroffenenen zelf op onoverkomelijke moeilijkheden stuit. Een bijzondere kant van de credietverlening is, dat van de verplichting tot betaling van rente en aflossing, wanneer daartoe aanleiding bestaat, ontheffing kan worden verleend, terwijl de schuld ook geheel of gedeeltelijk kan worden kwijt gescholden.

Bijzondere gevallen.

Ten slotte kan nog worden vermeld, dat volgens het ontwerp van Wet de Minister van Financiën de bevoegdheid verkrijgt in bijzondere gevallen, waarin de bepalingen, in strijd met de strekking van de wet, tot onbillijkheid leiden, een bijdrage of een hogere bijdrage, in afwijking van die bepalingen te verlenen. Dit is in het bijzonder van belang voor hen, die reeds oorlogsschade hebben geleden en nu door de watersnood opnieuw zijn getroffen. De watersnoodschade zal dus zo kunnen worden afge-

wikkeld, dat deze dubbel getroffenenen niet ten achter komen bij hen, die slechts éénmaal getroffen zijn.

Overzicht van de kosten, welke voor het Rijk uit het herstel voortvloeien.

Woningen, boerderijen, bedrijfspanden	f 138	mln
Schepen	„ 0,5	„
Landbouwsector	„ 261	„
Bedrijfsuitrusting	„ 100	„
Totaal	f 499,5	mln
Af wegens verzekeringen	„ 9,5	„
	f 490	mln

Rampschade en financiering

In de Memorie van Toelichting, behorend bij het zojuist ingediende ontwerp van wet tot wijziging van een aantal hoofdstukken der rijksbegroting voor het dienstjaar 1953, zijn nadere gegevens gepubliceerd over de omvang van de totale rampschade. Op basis van de herstelkosten wordt de totale schade als volgt geraamd:

Landbouw (schade aan voorraden, meststoffen, zaaigoed, gewassen te veld, verlies aan vee, boomgaarden en bedrijfsinventarissen)	.. f 140	mln
Woningen, boerderijen en andere gebouwen	„ 160	„
Cultuurgrond, dijken, wegen, verkeersmiddelen enz.	„ 400	„
Overige sectoren, (schade aan de industrie, scheepvaart, handel en overig bedrijfsleven)	„ 120	„
Hulpverlening en onderhoudskosten van evacués	„ 40	„
	f 860	mln

Daarbij is geen rekening gehouden met de verminderde productie als gevolg van de watersnood. Evenmin is rekening gehouden met de schade aan huisraad, kleding enz., waarvan wordt aangenomen, dat deze zal kunnen worden vergoed uit de middelen van het Rampenfonds.

Aangenomen, dat overigens het herstel van de schade voor het overgrote deel ten laste van 's Rijks Kas zal komen, kan worden gesteld, dat de rechtstreekse gevolgen van de watersnood voor de rijksfinanciën naar schatting zullen resulteren in een stijging van de rijksuitgaven met ruim f 800 mln.

De Regering stelt zich voor, te trachten, het herstel van de door de watersnood aangerichte schade in een periode van ongeveer twee jaren tot stand te brengen, althans voor zover de fysieke omstandigheden zulks toelaten. Voor zover dat momenteel valt te overzien, moet er van worden uitgegaan, dat wegens de watersnood de rijksuitgaven in 1953 met f 400 mln zullen moeten worden verhoogd.

De uitgaven, tot het doen waarvan bovengenoemd ontwerp van wet machtiging vraagt, zullen op zichzelf beschouwd uiteraard een inflatoire werking uitoefenen. Naar de mening van de Regering moet de financiering van de gevolgen van de watersnood worden gezien tegen de achtergrond van de algehele economische en financiële toestand.

De Regering heeft gemeend het inflatoire effect van de uitkeringen, voortvloeiende uit het herstel van de door de watersnood aangerichte schade, in de eerste plaats te moeten compenseren door het terugnemen van het aanvankelijk voor de versnelling van oorlogsschade-uitkeringen uitgetrokken bedrag ad f 50 mln. Voorts zal het extra bedrag voor openbare werken met f 20 mln worden verminderd (met het resterende bedrag ad f 30 mln zal de bestrijding van de werkloosheid in de zgn. zwarte gebieden kunnen worden voortgezet). Verder heeft zij besloten, het aantal in 1953 te bouwen woningen te handhaven op 65.000 (hetgeen een zekere verschui-

ving naar de rampgebieden inhoudt) en door tussenkomst van Gedeputeerde Staten een beroep te doen op de lagere publiekrechtelijke lichamen, niet essentiële investeringen (alsmede het uit dien hoofde noodzakelijke beroep op de kapitaalmarkt) voorshands zoveel mogelijk te beperken. Voorts wordt nagegaan in hoeverre het mogelijk is te bezuinigen op de overige rijksuitgaven. Hierbij valt, wat 1953 betreft, in eerste instantie te denken aan uitgaven voor werken op het gebied van de waterstaat e.d., waarbij door de weinig elastische capaciteit een verschuiving zal plaats moeten vinden naar de noodgebieden. Verder zal ook bij de in September a.s. in te dienen begroting voor het dienstjaar 1954 zoveel mogelijk naar beperking van nieuwe uitgaven moeten worden gestreefd.

Hoewel men uit hoofde van deze maatregelen een gedeeltelijke compensatie mag verwachten van het inflatoire effect van de overheidsuitgaven ten gevolge van de watersnood, zal daarnaast het uitgeven van staatsleningen niet kunnen worden ontbeerd. De Regering heeft voorshands gemeend, van het invoeren van een tijdelijke belastingverzwaring te moeten afzien, althans, zolang de overheidslasten niet hoger worden dan thans is geraamd. Ten slotte verdient hier ook de mogelijkheid van financiering der watersnooduitgaven door middel van tegenwaardegelden vermelding. Hoewel de Regering voor het aanbod van de Amerikaanse Regering, local-currency voor dit doel vrij te geven, erkentelijk is, is het duidelijk, dat deze financieringswijze de inflatoire werking van de uitkeringen niet kan neutraliseren. Afgezien van de versterking van de kaspositie van het Rijk, waartoe de overmaking van local-currency leidt, aan hier, aldus de M. v. T., niet van een uit monetair oogpunt doeltreffend dekkingsmiddel worden gesproken.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES

Philips' jaarverslag 1952

Dit jaarverslag geeft duidelijk de indruk dat het niet slecht gaat met Philips. Al worden er zeker opmerkingen in mineur gelanceerd, het verloop van omzet en winst en de perspectieven die bijv. de voorziene ontwikkeling in de sector „televisie” biedt, geven toch wel aanleiding tot een niet ongepast optimisme. Enkele cijfers kunnen dit illustreren:

	1952	1951	1950	1949	1948	1947
	in miljoenen guldens					
wereldomzet aan derden	1.384	1.242	982	830	651	497
winst vóór aftrek van belastingen	143	144	102	52	42	42
in verhouding tot de omzet	10,4%	11,6%	10,4%	6,3%	6,5%	8,3%
in aftrek van belastingen	64	63	48	16	12	21
in verhouding tot de omzet	4,6%	5,1%	4,9%	1,9%	1,8%	4,2%
vaste activa (vervangingswaarde)	525	465	374	348	308	270
vlottende activa (vervangingswaarde)	1.294	1.213	833	746	621	532
vlottende passiva	570	506	358	308	256	196

De resultaten over 1952, die bij benadering gelijk zijn aan die over 1951, hebben geleid tot een dividend van 7,2 pCt op de 6 pCt cum. preferente aandelen en van 12 pCt op de gewone aandelen.

Omzet, export, voorraden en productie.

De omzet is, vergeleken met 1951, met 11 pCt toegenomen. Hoewel deze toename op zichzelf niet onbelangrijk mag worden genoemd, valt het toch op dat het tempo waarin de omzet stijgt bezig is te verminderen. De stijging van de omzet ten opzichte van het daaraan voorgaande jaar toont nl. het volgende beeld:

1948 30 pCt 1949 17 pCt 1950 18 pCt 1951 26 pCt en 1952 11 pCt

waarbij voor 1951 rekening moet worden gehouden met de invloed van het gestegen prijspeil.

Ook de spreiding van de omzet werd vergroot, in die zin dat de procentuele toename van de omzet in de categorie „overige producten” groter is dan in de groep „standaard producten”.

Minder plezierig, zeer waarschijnlijk voor Philips, maar zeer zeker voor de Nederlandse volkshuishouding, is dat de export uit Nederland en de productie in Nederland ten opzichte van 1951 met 6 pCt resp. 1 pCt zijn gedaald. Zowel met het oog op de deviezenpositie als met betrekking tot de werkgelegenheid moet deze ontwikkeling worden betreurd. Als oorzaken voor de daling van de export worden in het verslag opgegeven het voorraambeleid bij de eigen buitenlandse organisaties en het genoemd wordt „de internationale handelspolitieke situatie”. Indien men echter de toename van de wereldomzet enerzijds (ca 140 miljoen) vergelijkt met de voorraden per ult. 1951 en per ult. 1952 (resp. 674 en 667 miljoen) anderzijds, waarbij dan nog rekening moet worden gehouden met de afboeking op voorraden (ten laste van de Reserve herwaardering) in verband met enkele prijsdalingen groot ca 11,5 miljoen, wekt de opmerking in het verslag dat de productie in binnen- en buitenland in 1952 nagenoeg gelijk was aan die in 1951 enige bevreemding. Het totaal van de in het geconsolideerde resultatenoverzicht vermelde „kosten”-posten: „goederen en diensten van derden” (w.o. materiaalverbruik, vrachten, invoerrechten, verbruiksbelastingen en alle overige posten die niet afzonderlijk zijn genoemd), „salarissen en lonen”, „sociale kosten”, „afschrijvingen” en „betaalde interest” is bovendien ten opzichte van 1951 met ruim 142 miljoen gestegen. Dat de wereldproductie „nagenoeg gelijk” gebleven is aan die in 1951 is dus niet meer gelijk. Een stijging van de kosten en/of van het winstpercentage per geproduceerde resp. verkochte eenheid lijkt immers voor 1952 allerminst aannemelijk. Is het volkomen toevallig dat wél van de wereldomzet, van de export uit Nederland en van de productie in Nederland, maar niet alleen niet van de wereldproductie een cijferreeks of een grafiek wordt verschaft? (Dit gebeurt ook niet in voorgaande jaren). Kan het zijn dat Philips bezig is zijn productie te verplaatsen naar andere landen, in die zin dat de relatieve bijdrage van Nederland aan de Philips-wereldproductie kleiner wordt? Indien en voor zover dit vermoeden juist zou blijken te zijn — van een stellige conclusie kan zeker nog geen sprake zijn — zal het van bijzonder belang zijn na te gaan in hoeverre met name het fiscale klimaat aan een en ander debet kan zijn. Dan zou tevens kunnen blijken in hoeverre de bedenkingen in dit jaarverslag tegen de fiscale politiek geuit gegrond zijn.

Met betrekking tot de voorraden kan nog worden opgemerkt dat men uit de vergelijking van de cijfers per ult. 1951 en per ult. 1952 niet zonder meer mag afleiden dat de in het vorige jaarverslag voorzegde „aanpassingspolitiek” niet zou zijn gerealiseerd. Men dient immers rekening te houden met de omzetsijting. Overigens worden in het jaarverslag nog opgemerkt dat leveringen bij leveranciers per ult. 1952 geringer waren dan per ult. 1951 zodat per saldo de voorraadpositie geacht wordt verbeterd te zijn.

Rentabiliteit en financiering.

De winst vóór aftrek van belastingen is, zoals uit bovenvermelde cijfers blijkt, zowel absoluut als in verhouding tot de omzet gedaald. Men vergete evenwel niet

dat dit geldt ten opzichte van 1951. Vergelijkt men bijv. met 1950 dan wordt het beeld heel wat minder ongunstig (zie de cijfers). Daar er naar onze mening aanleiding is om 1951 als een „bijzonder” jaar te beschouwen, behoeft de gesignaleerde daling — gevolg van enkele prijsdalingen en van het „doelbewuste afremmen van de fabricage-activiteit” — naar het ons voorkomt vooralsnog geen zorgen te baren. En als men dan ziet naar het dividendpercentage van 12 (gewone aandelen) en bovendien verneemt dat van de 64 miljoen winst er nog 33 miljoen in het bedrijf is gehouden, dan lijkt of schijnt dit toch wel bijzonder rooskleurig. Men kan het echter ook anders zien. Als men bereid is te aanvaarden dat de balanstelling weergeeft het totale in de onderneming geïnvesteerde kapitaal (vermogen) — 1.800 miljoen is de telling van het geconsolideerde overzicht — en daarnaast stelt de totale winst na aftrek van belastingen ad 64 miljoen plus de betaalde interest ad ca 20 miljoen, tezamen zijnde 84 miljoen, dan komt men tot een rentabiliteit van slechts 4½ pCt. Natuurlijk kon de gepubliceerde winst lager zijn dan de werkelijk gemaakte, doch anderzijds werd in deze berekening geen rekening gehouden met stille reserves. Het wil ons voorkomen dat men aan het tegenover elkaar stellen van deze cijfers wel eens te weinig aandacht besteedt.

In het verslag wordt vermeld dat de vermogenspositie verder is verbeterd. De vlottende activa zijn méér toegevoegd dan de vlottende passiva; uit de cijfers kan men bovendien afleiden dat ook de *verhouding* tussen lopende activa en lopende passiva is verbeterd. Over verhoudingen sprekende: het interesseerde ons na te gaan hoe de verhouding is tussen eigen en vreemd kapitaal (vermogen). De creditzijde van het „geconsolideerd overzicht” nu kon als volgt worden weergegeven (in miljoenen gulden):

totaal belang aandeelhouders	902
minderheidsbelang van derden in deelnemingen	8
bestemmingsreserves	110
schulden op lange termijn	263
schulden op korte termijn (incl. winstuitkering)	537
	1.820

De bestemmingsreserves dragen, naar verluidt, groten-deels het karakter van schulden op lange termijn. Uit bovenvermelde cijfers kan dus blijken dat Philips voor 50 pCt met vreemd kapitaal (vermogen) is gefinancierd. O.i. ligt dit percentage wel wat aan de hoge kant. Daarbij kan worden opgemerkt dat aan de debetzijde vlottende activa zijn vermeld ter waarde van ca 1.295 miljoen en vaste activa ter waarde van 525 miljoen en dat in de post „totaal belang aandeelhouders” is begrepen de „reserve herwaardering” (waarop de waardeinstijgingen van de vaste activa en van de voorraden worden bijgeboekt resp. de waardedalingen worden afgeboekt) ter grootte van 262 miljoen. De schulden op korte termijn blijken ten opzichte van 1951 nog met 60 miljoen te zijn gestegen.

Investeringsen.

De investeringen waren in 1952 belangrijk hoger dan in de voorgaande jaren. De volgende cijferreeks zal dit verduidelijken:

aanschaffingen vaste activa (in miljoenen gulden):

1952	113	1951	97	1950	61	1949	72	1948	76	1947	55.
------	-----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	-----

De voorspelling hieromtrent in het vorige jaarverslag gedaan is dus niet geheel, of beter: geheel niet bewaarheid geworden. Dit is stellig een verheugend verschijnsel, al zou het wel bijzonder interessant zijn te weten — juist in verband met het hierboven geuite vermoeden — in

hoeverre deze investeringen in Nederland plaatsvonden.

De investeringen zijn geheel uit eigen middelen gefinancierd, waarbij de suggestie wordt geuit dat zulks geschiedde omdat een beroep op de kapitaalmarkt uiterst moeilijk zou zijn geweest. Dit zou bovendien van invloed zijn op het tempo van de ontwikkeling van de onderneming. Wij vragen ons intussen wel af, of de onderneming inderdaad een externe boven een interne financiering zou hebben verkozen. In ieder geval is voor de *aandeelhouder* een interne financiering wel de gunstigste van beide alternatieven. In zoverre behoeft een en ander dus naar onze mening niet zozeer te worden betreurd.

Een geruststellende mededeling voor de aandeelhouders bevat het jaarverslag met betrekking tot het van de General Electric Company overgenomen aandelenpakket N.V. Gemeenschappelijk Bezit van Aandelen Philips' Gloeilampenfabrieken ad nominaal f 11.065.500. Het is nl. de bedoeling deze aandelen — die a pari in de balans werden opgenomen — niet op de Nederlandse markt los te laten. De ongewenste repercussies die een dergelijke manipulatie voor de koersontwikkeling hier te lande zou kunnen hebben worden dus vermeden.

Op nog één passage in het beoordeelde jaarverslag zouden wij de aandacht willen vestigen, of eigenlijk op twee. In de kringen van het bedrijfsleven worden nl. de laatste tijd meer en meer klachten gehoord omtrent de bezetting van bepaalde functies op bepaalde departementen. Opmerkelijk is nu dat in een publicatie als de onderhavige tot tweemaal toe die zelfde klacht wordt geuit. De voorgestelde oplossing — een hogere remuneratie van bepaalde overheidsfuncties — is stellig vlugger geponeerd dan gerealiseerd; anderzijds is het echter evenzeer de vraag, of men deze en dergelijke opmerkingen, die kennelijk niet zonder grond zijn, blijvend kan negeren.

De inhoud van het besproken jaarverslag is stellig de moeite van het kennisnemen waard; er worden vele en duidelijke cijferopstellingen gegeven, er wordt een leesbare indruk gegeven van de ontwikkeling in de verschillende hoofdindustriegroepen en het geheel wordt fraai „verlucht” met foto's en grafieken. Er zijn nog heel wat Nederlandse ondernemingen die aan deze verslaglegging en naar inhoud en naar vorm een voorbeeld kunnen nemen.

Voorburg.

Th. M. SCHOLTEN, econ. drs.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Op 18 Mei a.s. zullen de banken voor het eerst sinds het staken van de onbeperkte promessenafgifte weer nieuwe schatkistpromessen bij de Agent kunnen kopen. Bij de inschrijving, die hiervoor de afgelopen week plaatsvond, werd door het Ministerie van Financiën 40 pCt toegewezen. In hoeverre dit lage percentage is toe te schrijven aan majorering door de inschrijvers dan wel aan een beperking van het beschikbaar gestelde bedrag door het Rijk is i.v.m. de late publicatie van de stand van 's Rijks Kas thans nog moeilijk te zeggen. De onmogelijkheid voor de banken om in de tussentijd hun voor korte belegging beschikbare middelen zoals voorheen dag voor dag in jaarspromessen te beleggen is oorzaak, dat hun saldo's bij de centrale bank de laatste weken inderdaad de rol van buffer voor gelduitzettingen en verkrappingen in grote mate hebben overgenomen van de Schatkist.

Zo waren deze saldo's volgens de weekstaten van De Nederlandsche Bank per 27/4, 4/5 en 11/5 achtereenvolgens f 78 mln, f 33 mln en f 88 mln groot. De grote onderlinge gelijkgerichtheid van de geldonttrekkingen en toestromingen bij de verschillende banken leidt er voorts toe, dat de markttransacties in het korte papier geen grote omvang hebben. Aan de marktdiscounto's, welke gedurende de verslagweek voor looptijden van enkele maanden $\frac{5}{8}$ pCt en voor langer tot een jaar lopend papier $\frac{5}{8}$ - $\frac{11}{16}$ pCt bedroegen, moet dan ook geen al te grote betekenis worden gehecht. Ook de mogelijkheid om korte middelen op call uit te zetten blijft beperkt; de afgelopen week bleef de notering voor dit crediet op het minimum van $\frac{1}{2}$ pCt gehandhaafd.

De kapitaalmarkt.

Gedurende de verslagweek werd het dividend bekend gemaakt, dat A.K.U. en Koninklijke over 1952 zullen uitkeren. Bleef eerstgenoemd dividend t.o.v. verleden jaar onveranderd, de Koninklijke verhoogde het hare met 1 pCt tot 16 pCt. Het dividend van de Koninklijke maakte vooral daarom een gunstige indruk, omdat het ditmaal geheel in contanten wordt uitgekeerd; verleden jaar was het dividend nl. 13 pCt in contanten + 2 pCt in aandelen. Het kenschetst het gebrek aan risicodragend kapitaal dat tegen stockdividenden nog altijd zo'n aversie bestaat, overigens terecht omdat zij in vele gevallen de koers der betreffende aandelen meer doen dalen dan de aandeelhouders na aftrek van belasting aan dividend ontvangen. Sterk komt dit gebrek ook tot uiting in de reactie die de aandelenmarkt gedurende de verslagweek vertoonde toen bekend werd, dat de Koninklijke f 30 mln van haar converteerbare obligatielening aflosbaar zal stellen (wat waarschijnlijk aanbod van aandelen ten gevolge zal hebben) en dat de Holland-Amerika Lijn f 20 mln aandelen a pari zal emitteren. Neemt men in aanmerking, hoe gering de aandelenemissies de laatste maanden zijn geweest, dan krijgt men de indruk dat de gunstige houding van het aandelenkoersniveau hier te lande gedurende bijv. het laatste jaar in hoofdzaak te danken is aan de afwezigheid van grote aandelenemissies en dat, indien dergelijke emissies wederom mochten plaatsvinden, de dalende trend van de aandelenkoersen, die in 1948-1951 heerste, wederom zou worden hervat.

	8 Mei 1953	15 Mei 1953
Aand. indexcijfers.		
Algemeen	146,6	146,6
Industrie	206,7	205,9
Scheepvaart	163,7	161,1
Banken	131,4	133,5
Indon. aand.	48,7	49,4
Aandelen.		
A.K.U.	161	162½
Philips	159¼	157¾
Unilever	188¼	186
H.A.L.	146	138¾
Amsterd. Rubber	92¼	93¾
H.V.A.	99	98¾
Kon. Petroleum	308¼	307¼
Staatsfondsen.		
2½ pCt N.W.S.	79%	79%
3-3½ pCt 1947	96 ¹³ / ₁₆	96 ¹³ / ₁₆
3 pCt Invest. cert.	97 ¹⁵ / ₁₆	97%
3½ pCt 1951	101	101½
3 pCt Dollarlening	95 ⁷ / ₁₆	95%
Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	100	100
3½ pCt Bataafsche Petr.	100 ⁹ / ₁₆	100%
3½ pCt Philips 1948	100 ¹ / ₁₆	100 ¹ / ₁₆
3¼ pCt Westl. Hyp. Bank	96%	96%

STATISTIEKEN

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN MAART 1953 (Bedragen in duizenden guldens; koersen en rentevoeten in pCt)

Naam	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reëel)	Rentevoet	Looptijd
Maart. Obligaties.					
<i>Overheid:</i>					
Investeringcertificaten	15	100	15	3	16 1)
Beleggingscertificaten	2	100½	2	3¼	46 1)
Koninkrijk der Nederlanden	200.000	99	198.000	3¾	40 1)
<i>Particulieren:</i>					
Nederlandsche Scheeps-Hypotheekbank N.V., Rotterdam	5.000	100	5.000	4¼	25 1)
Vereeniging voor Diaconessenarbeid in Dordrecht en Omstreken, Dordrecht	100	100	100	4½	25 2)

1) Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing te allen tijde toegestaan.

2) Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing van zekere datum af toegestaan.

EMISSIES IN 1953 (Reële bedragen in duizenden guldens)

Maand	Obligaties	Aandelen	Totaal	Waarvan conversies	Uit omzetting van andere beleggingen en geblokkeerd te goerd	Nieuw geld
Januari	12.005	1.275	13.280	—	21	13.259
Februari	931	2.735	3.666	—	37	3.629
Maart	203.117	—	203.117	—	17	203.100

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND 1)

(waarde in miljoenen guldens)

Jaar	Invoer			Uitvoer			Dekkingspercentage		
	Jan.	Febr.	Mrt	Jan.	Febr.	Mrt	Jan.	Febr.	Mrt
1938	119	118	120	82	82	90	69	69	75
1948	378	383	361	140	186	186	37	49	52
1949	464	401	476	318	245	283	69	61	59
1950	581	520	612	396	313	400	68	60	65
1951	791	769	869	524	568	555	66	74	64
1952	800	724	773	746	643	748	93	89	97
1953	747	584	752	708	544	688	95	93	92

1) Bron: C.B.S.

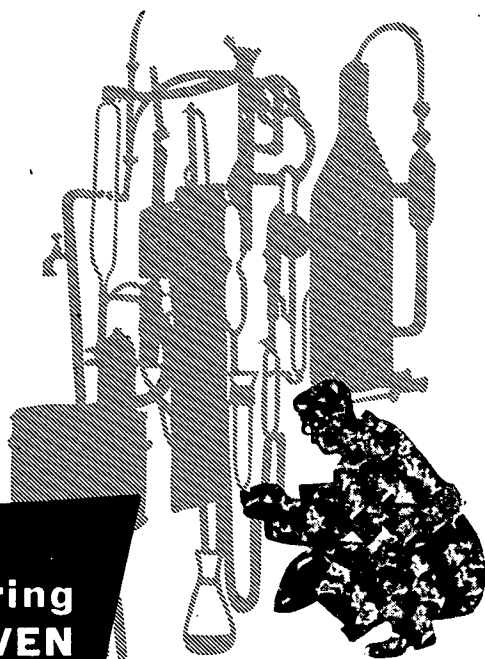
DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden rupiah's)

Data	Munt, muntmateriaal, goud en deviezen-certificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant		Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. Indon.
				v/d Reg.	v/d Rep. Indon.	
15 April 1953	891.957	574.223	346.001	518.525		5.730.041
8 April 1953	891.957	610.332	385.634	506.353		5.827.306
15 April 1953	891.957	643.478	342.114	489.055		5.964.013
22 April 1953	891.957	657.081	327.127	598.405		5.447.387
29 April 1953	891.957	649.904	383.361	604.254		5.263.840
6 Mei 1953	891.957	644.401	358.930	533.997		5.414.272
Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldi			
			Bijzondere rekening inzake avans op goud	Bijzondere rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen	
1 April 1953	4.471.928	767.416	261.400	496.307		1.579.491
8 April 1953	4.558.339	795.660	261.401	496.307		1.573.407
15 April 1953	4.586.591	726.533	261.401	496.307		1.711.198
22 April 1953	4.578.105	711.771	261.401	496.307		1.490.333
29 April 1953	4.505.905	721.744	261.401	496.307		1.317.400
6 Mei 1953	4.567.460	648.150	261.401	496.307		1.329.768

Muntbiljetcirculatie per 1 April Rp.	324.243.876,50
Muntbiljetcirculatie per 8 April Rp.	324.746.096,50
Muntbiljetcirculatie per 15 April Rp.	326.068.487, —
Muntbiljetcirculatie per 22 April Rp.	325.488.151, —
Muntbiljetcirculatie per 29 April Rp.	324.789.858,50
Muntbiljetcirculatie per 6 Mei Rp.	323.150.316,50

*Voor tienduizenden werkers
uit honderden bedrijven
werden de pensioenen
bij Amstleven ondergebracht.
Adviezen worden
gaarne verstrekt door*

Het Bureau voor
Personeelverzekering
van **AMSTLEVEN**

N.V. AMSTERDAMSCHЕ MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERKERING - N. Spiegelstraat 17 te Amsterdam - Tel. 63272

beschikbare krachten

**BEDRIJFSECONOOM
BELASTINCONSULENT
COST-ACCOUNTANT**

(CIRCA 40 JAAR)

behoorlijk economisch geschoold, met pushing-power en organisatietalent, door jarenlange ervaring gewend functies op hoger niveau te bekleden, stelt zich beschikbaar voor verantwoordelijke werkzaamheden in binnen- of buitenland, event. bereid zich t.z.t. te interesseren in zaak of bedrijf met behoorlijke perspectieven. Brieven onder no. E.S.B. 21-5, Bur. v. d. Blad, Postbus 42, Schiedam.

diversen

Te koop van part. **VILLA** (N.-Veluwe) m. tuin bij stat. Binnenk. vrij te aanvaarden. f 18.500. Br. onder no. E.S.B. 21-1, Bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

**GROOT BEDRIJFSPAND
TE KOOP**

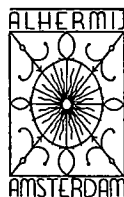
aan drukke verkeersstraat in centrum **DEN HAAG**, geheel of ged. spoedig leeg. Modern gebouw 10 X 35 m plus terrein aan achterstraat. C.V., veel parket. Voor vele doeleinden geschikt.

DE HAAS & CO.,
Makelaars — Parkstraat 95 — Den Haag.

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

**DE ALGEMENE
LEVENSHERVERZEKERING MIJ N.V.**

Amsterdam-C., Herengracht 388,
tel. 46583-39592

nodigt **PENSIOENFONDSEN**

uit zich met haar in verbinding te stellen voor het regelen van hun herv verzekeringen.

De Maatschappij biedt speciale arrangementen, welke het o.a. mogelijk maken het Pensioenfonds geheel in eigen beheer te houden, ook als het draagvlak gering is.

**HERVERZEKERING OP RISICOBASIS TEGEN
ZEER VOORDELIG TARIEF**

*** Adverteer in de E.-S.B. ***